

Litochovice nad Labem je místní část obce

Prackovice nad Labem. Vesnice leží na levém břehu Labe, asi 1 km jižně od vsi Prackovice nad Labem, v místě kde se labský kaňon "PORTA BOHEMICA" otevírá do Libochovanské kotliny. Ve vsi je železniční zastávka na trati 090 . Zajímavý je nový železniční most v Litochovicích, který nahrazuje starý trojklenbový jediným elegantním polem.

Historie obce Litochovice (něm. Lichtowitz)

V místě jsou evidována čtyři archeologická naleziště s ojedinělými nálezy z doby laténské, neolitu, mladší doby bronzové a vrcholného středověku a také pohřebiště s šesti kostrovými hroby ze střední až mladší doby hradištní.

Níže uvedené údaje jsou z roku 1930. Je psáno:

Plocha katastru 399 ha, domů 65. Obyvatelstvo úhrnem 291 - 144 mužů, 147 žen. Národnost čsl. 11. něm. 280

Náboženství - řím. kat. 279, evang. 6, jiné 4, bez vyznání 2.

Obec leží při státní silnici z Lovosic do Ústí nad Labem, z obce odbočuje okresní silnice do Velemína. Ve vsi je zastávka státní dráhy Praha - Podmokly a stanice parníků Sasko - české společnosti paroplavební. Mírné klima způsobuje údolí uzavřené Dobruškou - 311 m, Chlombkem - 274 m, něm. Klampenberkem a na severu mohutnou Kubačkou a Děbušem. Založení osady spadá do těchže dob, ve kterých protilehlé Libochovany založeny, nebo brzy potom. Přesné datum není známo. Roku 1275 patřily ke klášteru Chotěšovskému (v XVI. století náležely Pánům z Geršderfu). Paní Barbora prodala je 4.prosince 1588 Bohuslavu Kaplířovi za Sulevice s jiným svým zbožím za 10.750 kop grošů českých. Již ve smlouvě, kterou pan Jindřich z Vrchovišť své zboží panu Kolovratu z Lichtenštejnska r. 1508 21. června postupuje, činí se zmínka, že usedlíci litochovičtí z každého lánu z vinic panských sudem vína jsou povinni. Touto smlouvou museli rybáři litochovičtí vrchnosti prvního chyceného lososa odevzdati, za což se jim piva dostalo, také i

poplatky z rybaření povinně pánům odváděti museli. Tenkrát byla středem tohoto majetku Chotiměř. Litochovice později přešly do panství lovosického. Jeden dům - později hostinec - náležel odedávna ke dvoru soběchlebskému. Koncem XVIII. stol. měly Litochovice 34 domů a až do r. 1830 zůstal počet domů nezměněn - z nich byly 2 hostince, jeden jak uvedeno patřil do Soběchleb. Tenkrát bylo obyvatel 180. Kubačkou, podviním Chlomkem a Dobrým (dobrá úrodná planina rodí obilí) uzavřená kotlina, zvýšená a otevřená na východě břehem labským, dávala úrodu ovoce (zvláště známých raných druhů třešní a vína). Obilí se tu dobře dařilo. Místo samo je vyhledávaným a oblíbeným letoviskem vhodným pro léčebný pobyt a rekonvalescenci.

Při zatáčce silnice k viaduktu dráhy, stojí mezi hustými korunami akátů stará socha sv. Antonína Paduánského, která do r. 1854 stála u Labe, v téže roce byla renovována a sem přenesena. Na straně k silnici je znak Nosticů, na podstavci je německý nápis: " Na paměť podivné záchrany postaveno Františkem Antonínem, říšským hrabětem z Nosticů r. 1750 ". Jaroslav Schaller k tomu vypravuje že bujný kuň, na kterém hrabě seděl, splašil se při vstupování na převoznický prám a skočil i s jezdcem do Labe. Přepřáhl řeku uháněl i s jezdcem po břehu. Hrabě zachytiv se větve, osvobodil se od koně a tak se zachránil.

Ve vsi je kaple sv. Jana Nepomuckého se zvoníčkou - byla postavena r. 1792 a znovu opravena r. 1857. Dále je zde pěkný porfýrový pomník padlým ve světové válce (viz foto níže) školou a farou náleží obec k Prackovicům, obec je výstavná, obyvatelstvo se žije poľním hospodářstvím a sadářstvím. Jsou zde rulové a porfýrové lomy. Pomístná jména jsou dosud všechna česká: Na Dobrém, Podvinná, Luh, Pod Kubačkou a Doušky...

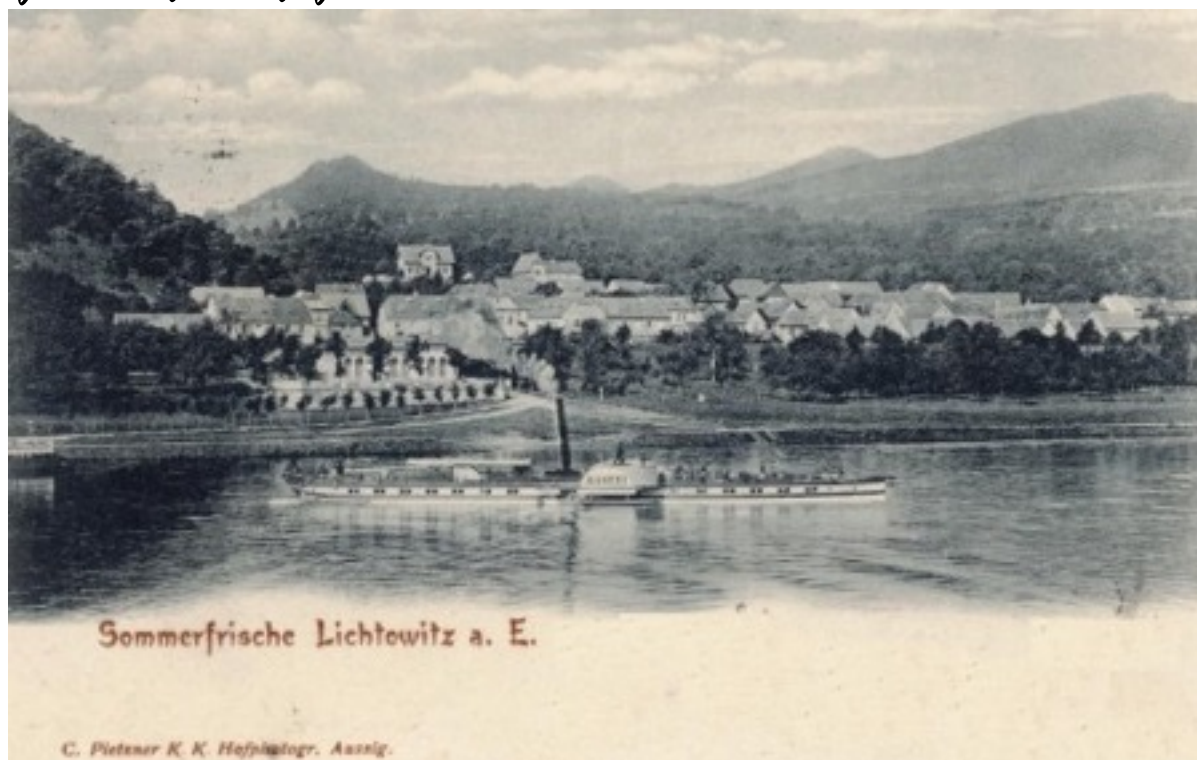

Kriegerdenkmal von 1914/18

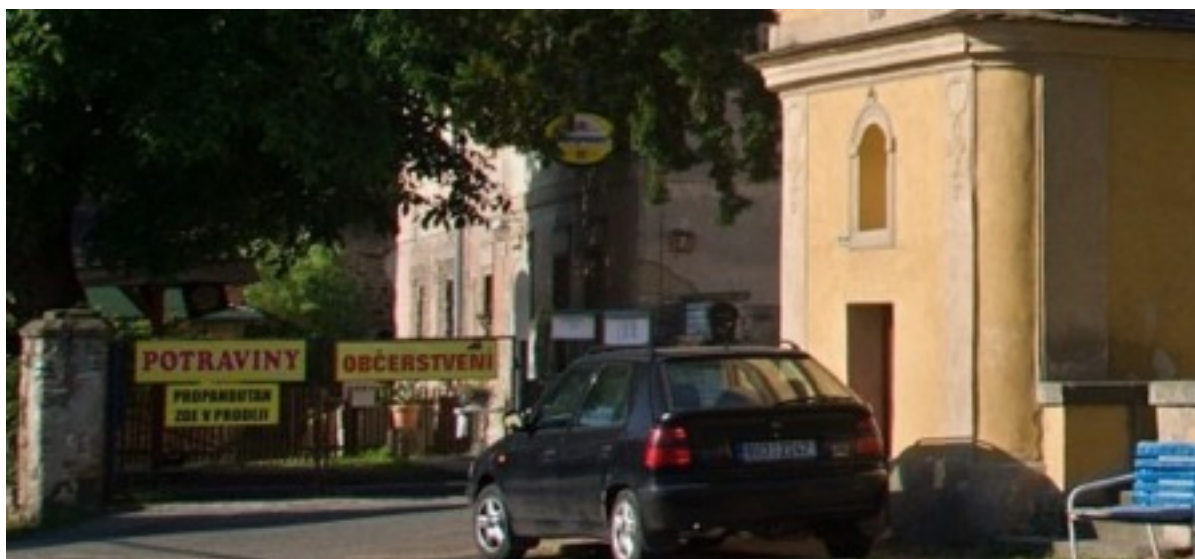
Kutscher Denkmal

(pozn.: k pomníku padlým existuje bohatá architektonická dokumentace včetně soupisu nákladů na výstavbu a záznamem osob, které se o jeho vystavění zasloužily).

Obr.: Litochovice dříve a dnes

Kaplička na návsi, v pozadí "Gasthaus", od roku 2002 známý jako Hostinec u Veverky (podle nového majitele objektu pana Vladimíra Veverky), prostor pronajímán v letech 2009 - 2015 panu Jakubíčkově jakožto místní "nálevna" a přístavba vietnamskému obchodníkovi Davidovi. Od r.2015 obchod přesunut do objektu a nálevna do dřevěné přístavby.

Památkově chráněné objekty:

1. Kaple Sv. Jana Nepomuckého z r. 1792, renovovaná r. 1857.

2. Areál usedlosti čp. 9, z toho dům usedlosti a brána s brankou.

Tato budova byla v letech 2004 - 2013 neobydlená, případně užívaná jako víkendová chalupa. V r.2013 ji zakoupil oblastní podnikatel, majitel a zakladatel firmy na nátěrové hmoty HET, pan Daniel Trapani (od r. 2014 starostou města Terezín). Objekt užívá paní Jitka Reizenthalerová, kde má i chovnou stanici ANACO se specializací na rotvajlery.

Další památky:

Kamenný sloup se sochou Sv. Antonína Paduánského z 1. poloviny 18. století. Tato socha původně stále u Labe, ale v roce 1854 byla renovována a přesunuta do obce.

(Pískovcový světec Antonín se dnešních dnů bohužel nedočkal. Torzo sochy - pískovcový sloup na poničeném podstavci nalezneme za motorestem)

Na nemovitosti Litochovice nad Labem čp.38 jsou zajímavé sluneční hodiny s německým nápisem "Am best erwählt wer nur heitre Stunden zählt" ("Nejlépe volí ten, kdo počítá jen jasné hodiny").

Litochovice nad Labem se mohou pochlubit i významným rodákem.

Je jím Franz Kutscher (8. února 1865 Litochovice nad Labem – 7. března 1912 Litochovice nad Labem) byl to rakouský a český politik německé národnosti, na počátku 20. století poslanec Českého zemského sněmu a Říšské rady.

Působil jako starosta rodných Litochovic nad Labem. Na přelomu století se zapojil i do zemské a celostátní politiky. Ve volbách v roce 1901 byl zvolen do Českého zemského sněmu v kurii venkovských obcí (volební obvod Litoměřice, Lovosice, Ústěk). Politicky patřil k všenněmcům. Mandát obhájil ve volbách v roce 1908, nyní jako člen Německé agrární strany. Kromě toho byl zvolen ve volbách roku 1901 i do Říšské rady (celostátní zákonodárný sbor), za kurii venkovských obcí, obvod Litoměřice, Štětí, Ústí atd. Uspěl i v následných volbách roku 1907, konaných již podle všeobecného a rovného volebního práva. Byl zvolen za obvod Čechy 107. Zasedl do poslaneckého klubu Německý národní svaz, v jehož rámci byl členem Německé agrární strany. Zvolen byl také ve volbách roku 1911 a poslancem Říšské rady zůstal až do své smrti, po níž ho v jeho obvodu Čechy 107 nahradil Karl Müller. Počátkem března 1912 vážně onemocněl. K jeho lůžku v Litochovicích se dostavil i profesor von Jaksch a zdravotní stav pacienta byl označen za velmi vážný. Po několika dnech zemřel.

K nedávné historii Litochovic n.L. patří i otužilci. Ti mívali své srazy v únoru, kdy pořádali akci "Plavecký maratón Memoriálu Ladislava Applta", kterého se zúčastnil i přemožitel kanálu La Manche František Venclovský. Lze vzpomenout také sportovní klání "Otužilci na Labi" či "Memoriál Jiřího Pokrovského". Zúčastnilo se ho dvanáct plavců, jeden byl z Německa. Lze konstatovat, že společenský život ve vsi běžel odjakživa kolem vody.

Motorest

Dnešní motorest, byl původně Edrův restaurant, luxusní podnik na Labském břehu hned vedle přístaviště osobních parníků. Restauratér Edr zde byl zmiňován již v roce 1892. Na přelomu století nový majitel Herman Tietze celý objekt rekonstruoval, přistavil patro a levé křídlo a upravil i Labský břeh na promenádu. V roce 1900 znovu podnik pod novým názvem Dampschiff (Parník) otevřel. (dobový snímek zde). Hosté zde mj. měli k dispozici letní terasu s překrásným výhledem na Labe (tehdy silnice na Ústí n/L. vedla za restaurantem) a tenisové kurty. Ubytovací kapacita 22 pokojů s 50 lůžky, denní penze stála 30 Kč v sezóně. Na Labi, které bylo tehdy čistější než dnes, byla i plovárna. Restauratér Tietze byl majitelem minimálně do roku 1912. V roce 1923 se uváděla jako majitelka Josefína Freubergová, do roku 1945 potom Elli Morgensternová. Po válce se stává národním správcem Karel Kulička, který se stává později i řádným majitelem. Ovšem již v roce 1951 v rámci socializace hospodářství patří restaurant sokolskému družstvu Vzlet a po perzekuci sokolského hnutí komunálnímu podniku Lovosice. Celá dlouhá léta byl podnik jediným hostincem v obci (před válkou bylo v Litochovicích 5 restaurací).

Níže: Ukázka z dobového propagačního materiálu z roku 1924. Na druhé straně prospektu jsou další budovy (soukromé vily) poskytující ubytování v obci.

K okolí obce Litochovice n.L. se váže botanický druh - **Jeřáb soutěskový** *SORBUS PORTAE-BOHEMICA*

původně popsáný jako endemit soutěsky *Porta bohemica* byl navržen zařadit do Červeného seznamu taxonů ČR, a to do kategorie kriticky ohrožených druhů (C1) a na lokalitě místa popisu, t.j. Litochovice nad Labem, resp. Opárenské údolí bylo doporučeno vyhlášení maloplošného chráněného území.

Jeřáb soutěskový - *Sorbus portae-bohemicae* M. Lepší, P. Lepší, P. Vít et K. Boublík:

Strom, vzácněji pak keř, dosahuje výšky 7 m. List je široce vejčitý až široce eliptický, pravidelně mělce laločnatý s laloky ostře zašpičatělými, na rubu plstnatý a šedozelený. Květy v chocholičnatých latách mají nálevkovitou česuli a bílé korunní plátky. Semeník je polospodní, čnělky zčásti srostlé. Prašníky mají zpočátku růžový náběh, poté dostanou bledožlutou barvu. Malvice jsou obvejčité nebo eliptické, oranžově červené a řídce tečkované. Kvete v květnu. Vyskytuje se v suťových a ve světlých dubových lesích. Taxon je popsán jako endemit soutěsky *Porta bohemica* v Českém středohoří. Server botany.cz uvádí

ještě jednu lokalitu v Oparenském údolí asi 2 km jihozápadně od soutěsky. Druh není chráněn v žádné kategorii, ale je navržen na zařazení do skupiny kriticky ohrožených. Nebezpečí pro něj představuje především mizení jeho hlavního biotopu.

*- *-*

Dnešní Litochovice se dostaly do širšího povědomí díky velkému, devastujícímu sesuvu ze 7. června 2013.

*PŘEVZATO ZE STRÁNEK: <http://pod-kubackou.webnode.cz/al-zastaveni/>
Autor původního textu: Zdeněk Žeman, Prackovice n.L., Virtuální naučná
stezka rovněž umístěná na obecních webových stránkách:
www.prackovice-litochovice.cz*

Porta Bohemica

Brána Čech (latinsky Porta Bohemica)

Jako Porta Bohemica neboli Brána Čech bývá označováno kaňonovitě údolí Labe, kterým řeka vstupuje do chráněné krajinné oblasti Českého středohoří. Geograficky se jedná o úsek mezi obcemi Velké Žernoseky a Libochovany, který je dlouhý zhruba 4 km. Břehy řeky Labe jsou zde lemovány skalnatými svahy a strmými skalními stěnami s četnými vyhlídkami, nabízejícími nádherné panoramatické pohledy na údolí Labe a okolní kopce Českého středohoří. Nádherné panorama je možné vychutnat z řady míst. Na pravém břehu Labe to je vrch Varhošť s rozhlednou z roku 1973. Na levém břehu pak Labská vyhlídka od kostela sv. Barbory v Dubicích. Nelze opomenout překrásný rozhled z místa zvaného Kalvárie na celé údolí Labe v Bráně Čech včetně všech okolních vršků (Radobýl, Lovoš, Milešovka, Kubačka, Kletečná) a na Dubický kostelík.

Porta Bohemica však není jen pomyslnou přírodní branou, ale tento název se používá pro celou oblast zdejšího mikroregionu, který zahrnuje vesnice a přírodní bohatství nacházející se na obou březích řeky Labe.

Pestrost geologických poměrů a klimatických podmínek v regionu Porty Bohemiky umožňuje výskyt širokého spektra rostlinných

druhů, včetně těch ekologicky nejnáročnějších. Je tu registrován výskyt více než 100 zvláště chráněných druhů rostlin v různém stupni ohrožení, které jsou součástí středoevropsky významných společenstev (např. bylinné porosty stepního charakteru s kavyly a ovsířem stepním, společenstva tzv. bílých stráni se zástupci vstavačovitých a lnem žlutým).

Zdejší krajina je zajímavá také tím, že díky příhodným přírodním a klimatickým podmínkám byla velice záhy osídlena a nepřetržitě obývána. Hustota lidských sídel je poměrně velká a v celém Českém Středohoří jich najdeme přes 400 nejruznějších velikostí, sdružených do 115 obcí. Tisícileté dějiny zde zanechaly velké množství historických památek zajímavostí. Významné je dědictví lidové architektury, v jejímž stavitelství se uplatňovaly tři techniky – zděný, hrázděný a roubený dům. Od poloviny 19. století se v regionu začalo rozvíjet ovocnářství, v dalších letech dosáhlo vysoké úrovně a stalo se charakteristickým rysem krajinného rázu celého území.

V neposlední řadě je Porta Bohemica také důležitou dopravní cestou (železnice, silnice a řeka, také cyklostezka).

Kalvárie (239 m) Na pravém břehu řeky Labe, nad polabským masivem České brány (Porta Bohemica) se tyčí skalnatý ostroh zvaný Kalvárie (239 m.n.m.), který je od roku 1993 chráněn jako přírodní rezervace. Labe zde protéká údolím a po jeho obou stranách ho obklopují strmé skalnaté, místy až 140 m vysoké stěny. Na vrcholu Kalvárie, která je budována prvohorními horninami a svůj název získala z latinského Calvaria (název vrchu u Jeruzaléma, na kterém byl ukřižován Ježíš), stojí tři mohutné dřevěné kříže. Proto je také tato část s vyhlídkou nazývána jako Tříkřížový vrch. Podle pověsti odsud skočily tři panny z nešťastné lásky k jednomu rytíři.

Přírodní rezervaci obohacuje na 80 druhů obratlovců, vzácně je zde k vidění naše největší ještěrka- zelená (*Lacerta viridis*), dorůstající délky kolem 25cm. K významné flóře, která se zde nachází, patří např. divizna brunátná (*Verbascum phoeniceum*), kosatec bezlistý (*Iris aphylla*), kozinec bezlodyžný (*Astragalus exscapus*), koniklec luční český (*Pulsatilla pratensis*) a již z dálky na skalách v jarním období zářící tařice skalní (*Aurinia saxatilis*) a krivátec český (*Gagea bohemica*).

Hrádek (268 m n. m.) je vyhlídkový bod a starověké hradiště nacházející se na pravém břehu řeky Labe v Bráně Čech (Porta Bohemica) v Českém středohoří nedaleko od skalního útvaru Kalvárie asi 6 km severozápadně od Litoměřic. Místo sloužilo jako hradiště již v mladší době bronzové asi 1000 let př. n. l., později též jako keltské hradiště, od 8. století pak coby hradiště slovanské. Jedná se o významnou archeologickou lokalitu. Při sestupu k řece nad cestou do obce Libochovany se nachází tzv. Ďáblova skála, což je fakticky jen obří rulový balvan zarostlý bujnou vegetací.

Kaple Navštívení Pany Marie je od Kalvárie vzdálená nějakých 1100m. Byla postavena roku 1759 Odřejem Waldmanem na místě bývalé keltské, později slovanské tvrze. Původní kaple byla dřevěná na kamenných základech, později byla přestavěna do dnešní podoby. Vysvěcena byla roku 1875. Od roku 1818 se zde scházeli obyvatelé přilehlých obcí na „Hrádeckých slavnostech“, kdy se v kapli sloužila mše svatá a teprve po mši začala slavnost. V devadesátých letech 20. století prošla kaple rekonstrukcí, kterou prováděli místní farníci. Na opravu kaple přispěli i věřící z Moravy. Ze strany občanů Velkých Žernosek byla v letech 1998 a 1999 velká snaha o obnovení „Hrádeckých slavností“. V tomto období obec slavila 780 let první písemné

zmínky (1218) o obci v listině litoměřické kapituly sv. Štěpána. K obnovení Hrádeckých slavností, které probíhaly po mši svaté, nakonec nedošlo z důvodu výskytu velké populace mravence lesního, který je v této lokalitě hojně rozšířen.

Křemenný porfýr

Tato vyvřelina sopečného původu pochází z období prvohor, kdy postupným chladnutím lávy vznikly pravidelné kamenné sloupky, které jsou odpradáвна vyhledávanou surovinou s vysokou pevností, vynikající opracovatelností a trvanlivostí.

Obec Malé Žernoseky dostala své jméno Žernoseky podle zaměstnání obyvatel. Osadu obývali lidé - žernoseci, tedy ti, kteří vysekávali žernovy - mlýnské kameny. Stopy po této pradávné činnosti tu dosud nacházíme v Opárenském údolí mezi skalami. Maložernosecký porfýr má pórovitou strukturu, zůstává jako mlýnský kámen ostrý, a proto byl už v dávných dobách velmi vyhledáván. Z křemenného porfýru vyráběli mlýnské kameny "žernovy" již staří Keltové. Mlýnské kameny se vyvážely po Labi - jsou uloženy v muzeu v Dnázď'anech, Berlíně, Hamburku. Na levém labském břehu je ve skalním masivu kamenolom Kubo, který se specializuje na těžbu křemenného porfýru, kamene který nachází široké uplatnění zejména ve stavebnictví a zahradní architektuře. Lom byl založen již v roce 1842 žernoseckým rodákem panem Kubo. Křemenný porfýr je vyvřelina sopečného původu pochází z období prvohor, kdy postupným chladnutím lávy vznikly pravidelné kamenné sloupky, které jsou odpradáвна vyhledávanou surovinou s vysokou pevností, vynikající opracovatelností a trvanlivostí. Porfýrové žernovy mají Malé Žernoseky samozřejmě ve svém znaku. Ve stříbrno-modře děleném štítě vykořeněný keř vinné révy přirozené barvy se třemi

listy a dvěma úponky po stranách, provázený dole dvěma zlatými mlýnskými kameny s černými čtvercovými otvory. O samotných Malých Žernosekách se hovoří, ale jen zmínkově v listině z roku 1057 (zakládací listina Kapituly litoměřické má zmínku o žernoseckých sedlácích). V minulosti se zde velmi hojně pěstovala vinná réva. V té době patřila obec a vinice klášteru v Doksanech, dosud je v obci z této doby kaplička, které se říká Doksanská. Historické období bereme v úvahu teprve od 15. července roku 1276, a to od doby, kdy se o obci hovoří v kupní smlouvě jakožto o vsi, která byla postoupena Přibyslavovi.

Severní okraj obce lemuje Milešovský potok. Ten pramení nad Milešovem nedaleko přírodní rezervace Březina, protéká Milešovem, Velemínem, Opárenským údolím a nakonec se východně od M.Žernosek vlévá do Labe.

Zvláštní pozornost si zaslouží Opárenské údolí lákající turisty a výletníky k procházce podél Milešovského potoka, k návštěvě zříceniny hradu Opárno nebo k výstupu na vrchol Lovoše (570m n.m.)

Obcí prochází naučná turistická stezka Lovoš, cyklostezka Malé Žernoseky-Opárno, která je součástí cyklistické magistrály č.25 Most-Doksy. Obec má od roku 1999 obnoven průvoz na řece Labi mezi Malými a Velkými Žernosekami pro turisty a cykloturisty spojením na vinařskou cyklostezku na pravém břehu Labe.

Historie vinařství

První písemná zmínka o vinicích v Malých Žernosekách je z roku 1248, při změně majitele lovosického panství. Vinice na lovosickém panství jsou převážně na svahu Lovoše, ve Lhotce, v Malých Žernosekách a Vchynicích.

V roce 1545 získávají lovosické panství bratři Ernst a Jiří Schleinitzové, kteří od roku 1548 mají právo přepravovat víno po

Labi bez proclení. Roky 1531 a 1534 jsou znamenité vinné ročníky. V dobách třicetileté války byly vinice velmi výnosné. V roce 1636 bylo ze 40,5 ha panských vinic v Lovosicích, Malých Žernosekách a Vchynicích vyrobeno přes 500 hl vína. V roce 1638, po smrti hraběte Rudolfa Valdštejna, byly při odhadu panství vyjmenovány následující panské vinice: Lovosická stará, Lhotecká, Muškatelka, Dlouhá, Široká, Žernosecká, Břeňhořovka, Telecká, Stará a Zadní Vchynická. Po třicetileté válce byly zpustošené vinice méně výnosné, ale jejich rozloha činila 105,4 ha. Rok 1712 - velmi úrodný rok, sklídilo se na lovosickém panství 400 sudů tj. asi 1680 hl, vína vzácné kvality (na Kamýku 150 sudů). Rok 1727 dal právě tak požehnanou úrodu 496 sudů vína. Těžké ztráty utrpělo vinařství v roce 1756 během bitvy u Lovosic a následném obléhání města. 7. a 8. května 1762 udeřily noční mrazy a vinice velmi pomrzly. Na jaře roku 1765 přišly sazenice rýnské a moselské révy, která ze 17. na 18. května téhož roku částečně pomrzla. Na to se v roce 1769 rýnská réva vytáhla a vysadila se převážně na kamýckých vinicích. V roce 1771 bylo naříděno, že v zámecké zahradě, tak i v Hořejší zahradě za lovosickým pivovarem má být zřízena školka s moselskou a rýnskou révou. V roce 1778 k nám vtrhly pruské a saské oddíly a zpustošily mnoho vinic. Na sklonku 18. století činila plocha panských vinic pouze 20,74 ha. V roce 1827 měly panské vinice rozlohu 43,3 ha. V květnu roku 1834 se objevil v neuvěřitelné míře révokaz, po použití odpovídajících prostředků byl ještě škodlivý hmyz zničen. V tomto pamětihodném vinném roce byl osobně přítomen vinobraní Jan Adolf kníže Schwarzenberg. Celkem bylo vylisováno cca 1365 hl vynikajícího vína. V roce 1850 byly dovezeny sazenice moselské révy, v roce 1852 sazenice révy z porýní, roku 1853 sazenice Burgundského bílého a roku 1854

sazenice Bílého ryzlinku, Sylvánského modrého a Tramínu červeného. Brzy na to docházelo postupně k zániku vinic jak v Lovosicích, tak v celém blízkém okolí. Ještě v roce 1920 však bylo v Lovosicích 11,3 ha, Malých Žernosekách 12,6 ha, Vchynicích 9,3 ha a Lhotce 0,13 ha vinic. V letech po druhé světové válce vinařství postupně zaniká.

V osmdesátých letech dvacátého století vznikají malé rodinné viničky v rámci zahrádkářské kolonie. 27.června 2001 obecní zastupitelstvo Malých Žernosek schválilo návrh nové viniční trati nazvané „Na Dobraji“. 21. srpna 2002 jsou Malé Žernoseky opět na seznamu vinařských obcí. V letech 2003 - 2004 jsou postupně sázeny sazenice burgundské révy a to Rulandské bílé, Rulandské modré, Rulandské šedé a také Svatovavřínecké a Müller thurgau na nové vinice o celkové rozloze cca 8 ha. V roce 2005 byla podepsána nájemní smlouva mezi majitelem, rodinou Voborníkových a Zdeňkem Vybíralem - Vinařství Sv.Tomáše na objekt hospodářského stavení „Phannschmidtova statku“ pocházejícího z roku 1739 a přilehlých historických vinných sklepů a tím zahájena jejich obnova.

Obec Velké Žernoseky

Obec se 490 obyvateli leží na pravém břehu Labe v průměrné výši 158 m nad mořem. Na prastaré osídlení osady ukazují četné nálezy všech epoch předhistorických od doby kamenné až k železné. Poprvé je jméno obce uvedeno v zakládací listině kapitoly sv. Štěpána, dané Spytihněvem II. (Žernosech - Sernossiceh terra rusticalis). Písemná zmínka o obci je však až v textu "B" této listiny z roku 1218. Jméno obce vzniklo ze zaměstnání obyvatelstva - sekání velkých žernovů mlýnských.

Historie vinařství v okolí obce Velké Žernoseky sahá dle dochovaných písemností nejméně do 10. století. Za zakladatele

zdejšího vinařství bývají často pokládáni mniši cisterciáci, ale jejich panství v Žernosekách se datuje až od 13. století. Tito mniši vybudovali v roce 1251 v Žernosekách rozsáhlé vinné sklepy, které se dochovaly dodnes. Dodnes v nich víno vyzpívá v tradičních dubových sudech. V těchto sklepeních můžete ochutnat víno přímo u sudů, můžete zde posedět při víně nebo si nakoupit víno v lahvích dle vlastního výběru. Vinice leží ve svazích Českého středohoří v Litoměřické podoblasti vinařské oblasti Čechy. Jsou to vinice Kostelní, Mariánská, Malá Vendule a Velká Vendule.

Asi kolem r.1143 povolal český král Vladislav II. několik desítek mnichů z kláštera Steinfeld nad Rýnem, kterým daroval vesnice Lovosice, Velké Žernoseky a další. Tito němečtí mniši byli pány Žernosek déle než 100 let a na místě hustých lesů založili bohaté vinice. Poté se ujali vlády nad panstvím žernoseckým čeští páni z Lipy, kteří převzali od mnichů obrovské vinné sklepy, jenž jsou vytesány do skály a zaujímají plochu 2146 metrů a jsou spojeny chodbami o délce 275 m. Poté se vystřídalo mnoho pánů nad žernoseckým zámekem a vinicemi. Byli to: od roku 1237 byl majitelem panství Jindřich z Lipy, který je prodal v roce 1248 bohatému měšťanu Haerwigovi z Litoměřic. Po této době byla obec Velké Žernoseky majetkem rytíře z Lichtenburga. Tento majitel obec prodal cisterciánskému klášteru Mariazell z Mišně. Za husitských válek byli mniši vyhnáni a král Václav daroval panství sousedním knížatům do opatrování. Potom se staly Žernoseky majetkem pánů z Kamýku až do roku 1667, kdy byly Žernoseky prodány Janu Hartvigovi z Nostic. Od této doby zůstaly Žernoseky v rodině Nostic-Rienecku až do převratu. Hodiny na kostele jsou z roku 1906 a jsou velice hezkou historickou památkou, stále funkční. V okolí kostela je hřbitov z roku 1875, který se v průběhu let rozšiřoval a od roku 1918 se

vede pohřebívací kniha. Kaplička " Panny Marie" na Hrádku byla vystavena r. 1759 a byla vysvěcena r. 1875. Od roku 1818 se tu slaví hrádecká slavnost, Svatodušní svátky s bohoslužbami. Další památkou v obci, která je vedena v rejstříku památek jsou viniční domky na stráních žernoseckých vinic - Mariánská stráně a Malá Vendula a Velká Vendula. K Mariánské stráni patří socha sv. Marie, která je uložena ve vinařství a připravuje se její restaurování. Další památkou je kovárna čp. 10 stojící na návsi obce.

Vinařský kraj, vinařská oblast, vinařské slavnosti. S vinařstvím je spojeno žernosecké vinobraní. Jedná se tu o největší kulturní akci v roce. Sjíždějí se na ni návštěvníci z celých Čech, ale třeba i z Německa, Holandska či našich sousedů ze Slovenska. Veselice je to opravdu jak se patří: popíjení burčáku, živá country hudba, folková a dobová představení, průvod v čele se žernoseckým Bakchusem - s králem a královnou, dražení obnovených hroznů, večerní zábava a finální ohňostroj u průvozu.

Žernosečtí v dávné době rádi využívali labský průvoz mezi Velkými a Malými Žernoseky. Ještě dnes si mnoho lidí pamatuje, že převoznictví v obci provozoval od brzkého jara do zimy pan Emil Gudera s manželkou. Manželé Guderovi byli starousedlíky. S řekou Labe si užili své, převoznictví za každého počasí bylo skutečně náročné a v roce 1945 dokonce tragicky na Labi zemřel jejich třiatvacetiletý syn. Přesto však řeku milovali a svoji práci převozníků také. I když průvoz v letech 1968 skončil svoji činnost, i nadále řeka Labe byla jejich láskou. Žili společný život ve svém rodinném domku v blízkosti Labe a každodenní procházky k řece patřili k jejich nejmilejší činnosti. V současné době je místo bývalého průvozu upraveno jako kotviště. Jsou zde lavičky k příjemnému posezení a je zde možnost kotvení různých

turistických a motorových lodí. Zaslouhou obcí Malé a Velké Žernoseky byl dne 24. září 1999 provoz převozu obnoven. Dnes motorový parníček LUDMILA převáží osoby, zejména cykloturisty.

Libochovanská kotlina

POKUD BYCHOM CHTĚLI UMÍSTIT INFORMAČNÍ PANEL DO CENTRA LIBOCHOVANSKÉ KOTLINY, MOHL BY STÁT ZDE :

GPS 50°33'49.738"N 14°2'1.881"E

Letecký pohled od jihu

Pohled z Výsluní

Pohled z Lovoše

...a opačně k Lovoši

Labské údolí u Prackovic a Libochovan v r.1942

Labské údolí (německy Elbtal) odděluje Verneřické středohoří a Milešovské středohoří. Údolí se začíná formovat od Velkých a Malých Žernosek. Naleznem tu úzký a skalnatý kaňon, pojmenovaný Porta Bohemica – Brána Čech s Tříkřížovým vrchem (Kalvárie). Za ní následuje Libochovanská kotlina, zakončená na pravém břehu vrchem Deblíkem, na levém břehu masivem s vrchy Kuačkou a Výsluním a

Dubickým kostelíkem. Zde se stáčí údolí k východu a za levotočivou zákrutou u Sebuzína se zařezává do hlubokého kaňonu, který je zakončen až ústeckou kotlinou. Tě na pravém břehu dominuje mohutná skála hradu Střekova, na levém břehu pak výrazná silueta výletní restaurace Větruše. Právě pod Větruší se do Labe vlévá řeka Bílina. Díky prudkým srázům labského kaňonu v okolí Ústí se na pravo i levobřežních přítocích nalézají řada krásných vodopádů. V Ústí se prodírá Labe další skalní branou, tvořenou na pravém břehu Kamenným vrchem, na levém pak mnohem výraznější Maránskou skálou. Za tímto úsekem následují Khásnobřeženská, Svádovská a Neštěmická kotlina. Poslední jmenovaná je ukončena krásnou siluetou Kozího vrchu a na ostrohu nízko při Labi položeného valtiřovského kostela. Za ním se nachází Velkobřeženská kotlina zakončená masivem Sokolího hřebenu. Za Povrly a Malým Březnem se Labe ponořuje do hlubokého zalesněného údolí pod masivem Bukové hory. Toto údolí je za Těchlovicemi oživeno skalní siluetou hradu Vrabince. Tok řeky je naposledy pevně sevřen do úzkého kaňonu před Nebočady v místě nazývaném dle staré pověsti Dívčím skokem. Za ním se již údolí rozvírá v Děčínskou kotlinu, které na levém břehu dominují čtyři samostatné kopce včele s dominantním vrchem Chmelníkem, zatímco pravý břeh tvoří relativně kompaktní horský masiv. V Děčíně, na soutoku s řekou Ploučnicí opouští, Labe definitivně České středohoří a jak napovídají pískovcové skály Pastýřské stěny a Děčínského zámku, vtéká do neméně krásného údolí v oblasti nazývané Labskými pískovci.

Významné nálezy archeologických artefaktů v labském údolí potvrzují dávné osídlení oblasti v minulém věku od neolitu až po dobu slovanskou. Labské údolí je odpradáвна také významnou dopravní cestou. V současnosti se zde kromě labské lodní dopravy nachází frekventované silnice i železnice. Železnice - levý břeh: trať č. 90 v úseku Lovosice - Děčín, pravý břeh trať č. 72: Velké Žernoseky - Ústí n.L.-Střekov, trať č. 73: Ústí n.L.-Střekov - Děčín-Východ. Silnice - levý břeh: Lovosice - Ústí n.L. - Děčín, pravý břeh: Libochovany - Děčín- Hřensko. Z části i

trasa rozestavěné dálnice D8. Dopravní infrastrukturu doplňuje infrastruktura energetická, telekomunikační a vodovodní, t.j. několik tras nadzemních i podzemních vedení.

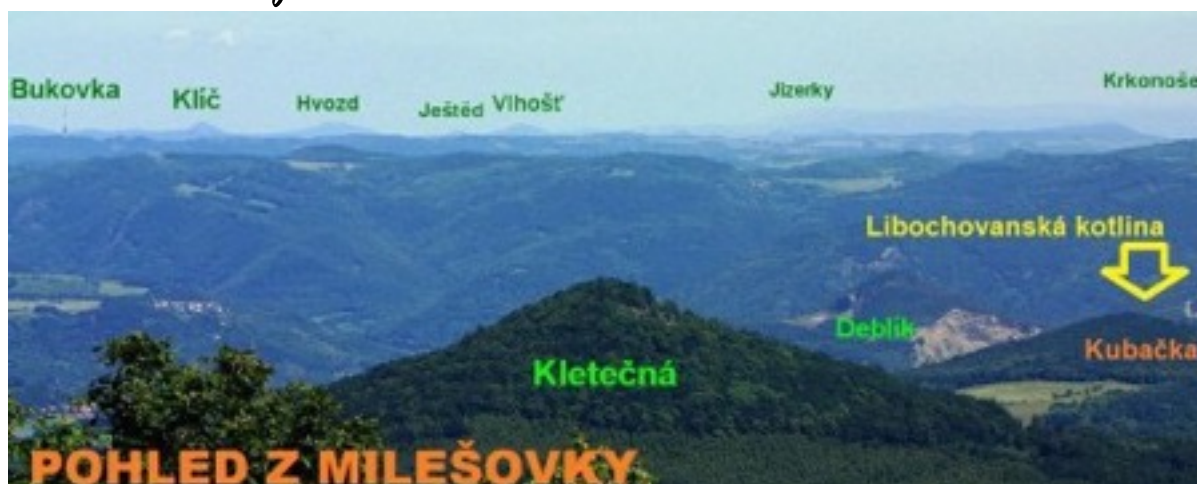
Labským údolím prochází řada turistických stezek a mezinárodní cyklotrasa č. 2. Tato cyklotrasa začíná na státní hranici s Německem naproti obci Hřensko. Na německé straně je možné pokračovat do Bad Schandau, na české straně směrem na Děčín. Trasa je situována na levém břehu Labe. Mezi Hřenskem a Děčínem vede tzv. Labským kaňonem. Do obce Čertova Voda je vedena po asfaltové silnici, dále do Děčína po zpevněné cestě. Z obce Svádov do Církvic je vybudována cyklostezka, která vede přes Ústí nad Labem, kde přechází na pravý břeh Labe. Po cestě je možné odbočit na prohlídku hradu Střekov. Odtud trasa pokračuje po silnicích a zpevněných cestách podél pravého břehu Labe do Litoměřic. Mezi obcemi Libochovany a Velké Žernoseky se nachází Porta Bohemica – Česká brána, kterou trasa projíždí. Zde je možné po pěší turistické cestě vystoupat na Kalvárii. Dále trasa pokračuje po silnicích III. třídy, zpevněných cestách a převážně účelových asfaltových komunikacích do Roudnice nad Labem, kde se přes most dostává na levý břeh Labe. Na tomto úseku stojí za zmínku především vesnička Lounky se starým románským kostelíkem, v níž se natáčel film Starci na chmelu. Asi 5 km od Roudnice se z roviny zvedá hora Říp s rotundou zasvěcenou sv. Jiří. Přes Račice a Hněvice se trasa dostává na hranice Euroregionu Labe a pokračuje směrem na Mělník.

Zároveň je toto údolí sídelním prostorem s obytnou i průmyslovou zástavbou. Nic z toho však neubírá na kráse velkolepé přírodní scénérii doplněné řadou kulturních památek, zajímavých míst a výhledů. Největší skvrnou na kráse, je zde těžba kamene, která s požehnáním úřadů a institucí určených k ochraně přírody nešetrně zasahuje do reliéfu údolí. Přesto však labské údolí zůstává jedním z nejpůsobivějších míst Českého středohoří a určitě stojí za návštěvu.

Zdroj: Mgr. Jiří Šedivý (úryvek) www.ceskestredohori.cz

Zajímavost na závěr:

Střed Libochovanské kotliny leží ve vzdálenosti pouhých 7,5 km (měřeno vzdušnou čarou) od vrcholu Milešovky, nejvyšší hory Českého středohoří (837 mnm) - dominantního místa chráněné krajinné oblasti České středohoří, podkrušnohorské pánve, dolního pohří, okresů LT,UL,T,PLN,MO. Přírodovědec a cestovatel Alexander von Humboldt označil výhled z Milešovky za třetí nejkrásnější na světě. RNDr. Josef Štekl, CSc. napsal: Milešovka, nejvyšší vrchol Českého středohoří, byla díky svému charakteristickému tvaru, který pomyslně stoupá do tajemných výšin atmosférického ovzduší, patrně pro všechny lidské bytosti v historické minulosti, stejně jako pro současníky, magnetickým bodem přitahujícím k výstupu na její vrchol. Tento dominantní bod, z litoměřické a teplické krajiny viditelný téměř ze všech směrů a z velké vzdálenosti, je přírodní rozhlednou, která nabízí úchvatný rozhled po Českém středohoří a Krušných horách. Při výtečné meteorologické dohlednosti je vidět velké území Čech od Krkonoš až k Šumavě. Majestátní hora, zasazená do lesnaté krajiny, byla svědkem událostí regionálních dějin. O mnohých z nich historici vědí, na některé usuzují, o většině z nich však ví jen nesdělitelná paměť hory. Krásně napsáno, bohužel tato krasavice se našemu pohledu ukrývá za masivem Kubačky.

Deblík

Vrch Deblík nedaleko Ústí nad Labem je svou výškou sice zanedbatelný kopec Českého středohoří, je však známou dominantou nad velkým meandrem Labe, zejména z pohledu od kostelíka v protějších Dubicích. Jízvou na jeho svazích je těžba čediče ve stále funkčním kamenolomu, jinak je zcela porostlý stromy. Na jeho vrcholu je příjemné posezení s výhledy na středohoří, nad severním (již nepoužívaným) lomem jsou romantické výhledy na údolí Labe. Na Deblík je nutno lézt s maximální opatrností, neboť na několika místech při okrajích lomu hrozí nebezpečí zřícení do veliké hloubky, okraje nejsou nijak zabezpečeny! Má vrcholovou knihu.

Dostupnost: Na vrchol Deblíku nevede žádná značená cesta, výstup na jeho vrchol lze začít z obce Církvice nedaleko Ústí n/L, kam se dostanete buď MHD, nebo vlakem do Sebusína, nejlépe však vlastní dopravou. Přibližnou cestu na vrchol jsem znázornil na přiložené mapce, až pod vrchol vede lesácká cesta.

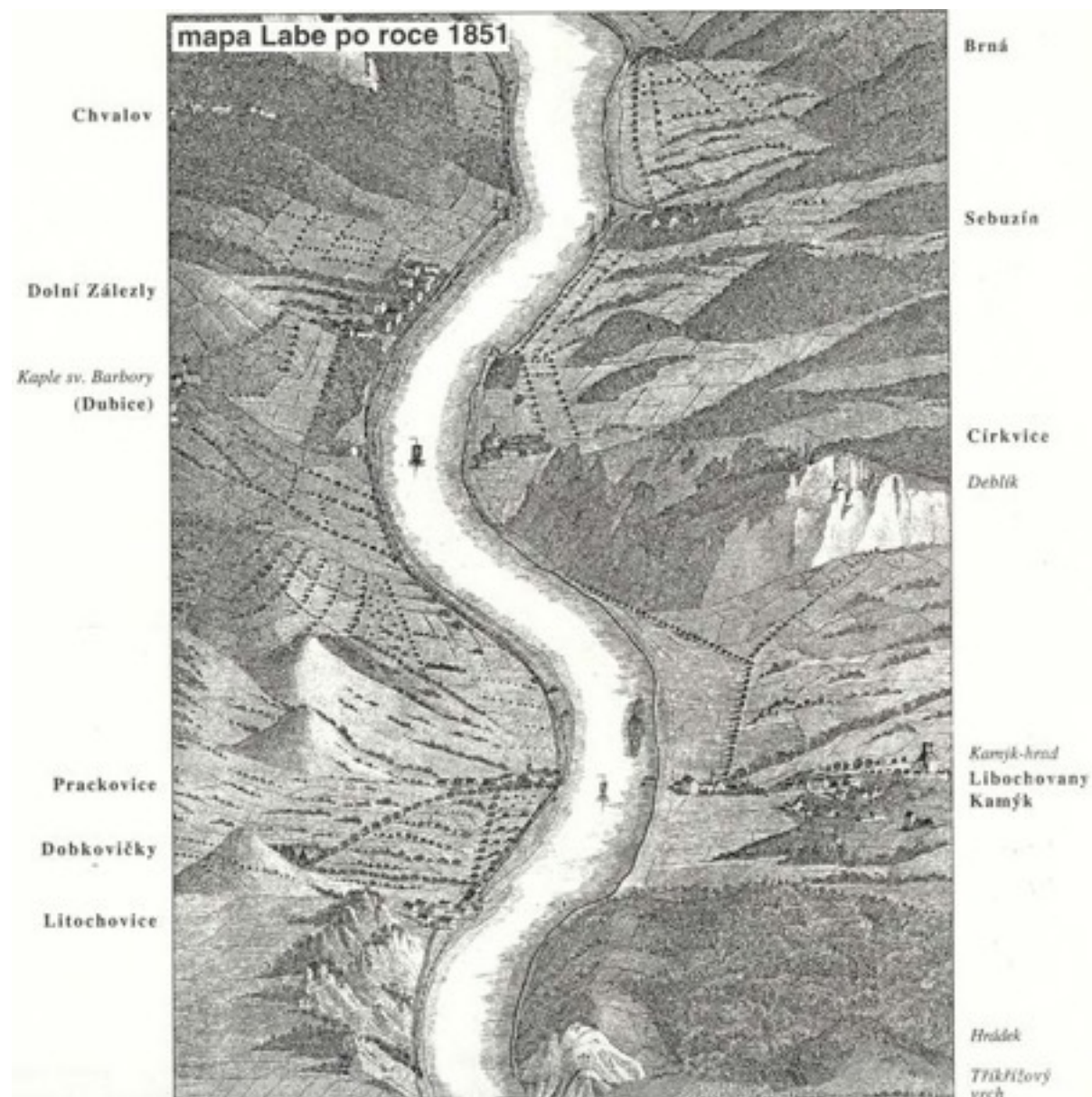
České dolní Labe

Řeka Labe je po Dunaji a Rýnu třetí největší a nejdelší řekou ve střední Evropě. Pramení v České republice v Krkonoších a ústí ve Spolkové republice Německo u Cuxhavenu- Kugelbake do Severního moře. Labe bylo vodní silnicí, po které proudilo do Čech a z Čech zboží i lidé již na úsvitu dějin. Úsek Labe od Mělníka po Hřensko, kde Labe opouští Českou republiku, byl z hlediska plavebního využití odedávna považován za pokračování řeky Vltavy, tedy za spojnici Prahy, hlavního města Čech, se Saskem a dále Hamburkem.

Labe je páteřním tokem české říční sítě. Jeho hydrologické povodí zahrnuje 97,7 % plochy Čech, které tato řeka svým složitým geomorfologickým vývojem významně ovlivnila, a to jak po stránce charakteru a struktury, tak i režimu. Trasa jeho koryta na území Čech

se od nepaměti dělila na tři části naprosto odlišné povahy: horní, střední a dolní. Z našeho pohledu nejzajímavějším je dolní, neboli Velké Labe - nejvodnatější část, od soutoku s Vltavou u Mělníka po státní hranici se Spolkovou republikou Německo.

Pod Velkými Žernoseky Labe vstupuje Bránou Čech (Porta Bohemica) do Českého středohoří, kterým protéká do Ústeckého středohoří. Obě pohoří jsou mladotřetihorního vulkanického původu. Koryto řeky je zde zahlobbeno místy 300 až 500 m pod úroveň okolních plošin a kopců. Tento úsek je přibližně 40 km dlouhý a končí u Boletic nad Labem. Koryto v tomto úseku dosahovalo před úpravou průměrné šířky od 120 do 150 m. Tvrdá skála mnohde ve dně tvořila vysoké skalní prahy, v korytě bylo množství šterkových náplavů a balvanů různé velikosti zanesených sem přítoky - potoky s velkým spádem stékající po úbočích okolních kopců. Nejúžší a pro plavbu nejnebezpečnější byla ještě v 19. století označována sebužinská úžina - asi 600 m dlouhá úžina u Sebužína, brod u Povrli (Pömmeler Furth) pod vyústěním Lučního potoka a úžina u Roztok nad Labem (Köhlerhorn). Ovšem nejobávanější, nejen v tomto úseku, ale i na celém dolním Labi, byly Střekovské proudy. Něco málo přes 2 km dlouhý úsek koryta začínal nad Vařovem a končil asi 400 m pod dnešním zdymadlem Střekov. V tomto úseku plném skalních prahů, množství balvanů a proměnlivého spádu hladiny byly dva obzvláště nebezpečné úseky. První byl asi 210 m dlouhý se sklonem nivelety dna 2,32 ‰ a druhý 410 m dlouhý se sklonem nivelety dna 2,2 ‰ u Hřenska

Prackovický akvadukt zásobující krajské město pitnou vodou

Stručná historie plavby na dolním Labi do 19. století

Řeky byly prvními komunikacemi, které umožňovaly cestu do nepřístupného vnitrozemí. Po nich se šířilo osídlení a spolu s ním také obchod. Významného postavení mezi řekami mělo u nás Labe, protože spojovalo Čechy přes Německo se Severním mořem. V době bronzové (1200 - 800 př. n. l.) jsou zakládána opevněná hradiště na Tříkřížovém vrchu pod Velkými Žernoseky, na Střekově, nad Krásným Březnem aj..

na ochranu labského obchodu. Při bagrování Labe v roce 1951 byly pod vodou při levém břehu pod žernoseckým průvozem ve vzdálenosti asi 6 m od břehu nalezeny zbytky stupně souběžného s břehem (snad přístavní hrana) a několik kamenných mlýnských žernovů, které se zde tesaly z místního křemitého porfýru již v mladší době kamenné. Obchod s nimi byl významným zdrojem obživy zdejších obyvatel. Žernovy putovaly obchodními stezkami, ale především po Labi. Jejich nálezy kolem Labe v Německu dokazují, že obchod s nimi probíhal po staletí a existoval ještě v době hradištní. Také nálezy z doby železné nepřímo poukazují na rozvinutou labskou plavbu. Od počátku slovanského osídlení byla hlavní komoditou dopravovanou po Labi do Čech sůl, jeden z mála nerostů, který se v Čechách ani na Moravě nevyskytuje. Sůl se dobovala a vařila v Sasku v okolí Lüneburku a Halle nad Sálou. Odtud se vozila na rámech a malých lodích proti vodě do Čech. Zpráva datovaná kolem roku 950 podává informaci o tom, že císař Ota I. (936-973) dal pro dopravu soli do Čech stavět pevné lodě. Nejvýznamnějším přístavem labských solných lodí i lodí s jiným zbožím se postupně staly Litoměřice. V roce 1057 zakládá v litoměřickém hradu český kníže Spytihněv II. (1031-1061) kapitulu s kostelem sv. Štěpána, které odevzdává mimo jiné také část výnosů litoměřického vodního cla, které zde nechal panovník vybírat od kupců. Od počátku 13. století postupně získávají vlastní přístavní a obchodní privilegia také další nově založená města u Labe, především Mělník, Roudnice nad Labem, Ústí nad Labem a Děčín.

Vodní cesta po Labi byla vždy nazývána *regaliu principis*, tj. silnice královská, a patřila panovníkovi. V 60. letech 10. století bylo za její používání, podle magdeburského vzoru, zavedeno v Čechách plavební clo, které plynulo do panovnické pokladny. K němu časem přibyla další cla, jako ochranné, cla vybíraná městy a správou církevních a šlechtických panství. Postupně se tato cla vyšplhala do takové výše, že začala neúměrně prodražovat plavbu. Z Čech po Labi putovalo do Saska především obilí, slad, víno, pivo, kůže, med, kramářské zboží, sukno, sádlo, sýry, ovoce sušené i čerstvé (především hrušky), hrncářské

zboží, ale také slepice, vepři a jiná domácí zvířata. Naopak do Čech se kromě soli přiváželo koření, mořské ryby, vlna, příze, zbraně apod.

Doprava palivového a stavebního dříví po vodě byla až do začátku 19. století prakticky jediným možným způsobem dopravy této suroviny na delší vzdálenosti, neboť po souši byla za tehdejšího stavu a hustoty cest téměř nemožná. Na dolní Labe přicházelo dříví svázané ve vorech především ze středního Labe, Vltavy a Ohře. Ovšem opravdový rozkvět voroplavby na dolním Labi nastal až v 19. století, kdy se začalo plavit dříví na stavbu lodí do Hamburku.

Za vlády římského císaře Karla IV. (1316-1376) dochází k rozkvětu plavby. Husitské války naopak svými politickými následky přivodily téměř její zánik. Církevní klatbou bylo totiž v té době zakázáno Čechům ze Saska dovážet sůl. S příchodem Habsburků na české trůn, nastala změna obchodních poměrů s ostatními evropskými zeměmi. Byl zakázán obchod se solí ze Saska a spotřeba soli měla být kryta výhradně dovozem ze Solné komory v Rakousku, která byla majetkem Habsburků. Za panování císaře Maxmiliána II. (1527-1576) jsou učiněny první pokusy se zástupci německých států o jednotnou úpravu plavby na celém Labi. Třicetiletá válka představovala pro české země totální rozvrat hospodářského systému země. Další úpadek plavby nastává za prusko-rakouských válek v letech 1740 - 1745 a 1756-1763, kdy si špatná hospodářská situace vynutila zákaz vývozu obilí a dříví. Příznivější situace pro plavbu nastává až po roce 1764, kdy byla zřízena navigační komise, která měla kromě jiného na starosti také plavbu v Čechách. V roce 1777 vydává císařovna Marie Terezie (1717-1780) Český navigační zákon, který obsahuje plavební předpisy a je jím zřízena také říční policie. Důležitým krokem k uvolnění plavby a tím i obchodu byl v roce 1821 podpis tzv. Labské plavební akty všemi polabskými státy (kromě hanzovních měst jich bylo osm), která uzákonila volnou plavbu na celém Labi, jak německém, tak i českém.

Přístaviště Lovosice

V roce 1822 vzniká v Čechách první společnost zabývající se dopravou kusových zásilek do Německa Pražská společnost pro plavbu plachetní, která udržovala stále plavební spojení mezi Prahou a Hamburkem. Se zavedením parních lodí se tato společnost v roce 1856 mění na Pražskou paroplavební a plachetní společnost. V roce 1841 byl v Praze na Rohanském ostrově spuštěn na vodu první český parník Bohemia, který sloužil osobní dopravě mezi Drážďany a Obrázkem na středním Labi nad Mělníkem. Po zavedení železniční trati o deset let později bylo spojení udržováno z Drážďan do Litoměřic. Cestování po vodě se brzy stalo tak oblíbené, že nestačilo poptávce. Proto byl v roce 1846 uveden do provozu druhý parník Germánie a pravidelná osobní přeprava za příznivého vodního stavu se začala provozovat po 5 dnů v týdnu. Zavedení parní plavby v roce 1841 dalo podnět k vyhlášení policejních předpisů pro plavbu po Labi a Vltavě.

Po výstavbě první železniční trati v roce 1851 nastává nerovný zápas dopravy po vodě s ocelovým konkurenčním protivníkem, který nemusí bojovat s vodním proudem. Velkou slabinou lodní dopravy byla totiž odedávna plavba proti proudu, kdy lodě musely být vlečeny lidmi nebo koňmi. Podle velikosti lodě a nákladu lod' táhlo 6-12 mužů vždy určitý

úsek, pak se skupiny střídaly. V roce 1820 byla postavena z Drážďan do Litoměřic na levém břehu Labe dlážděná vlečná stezka, která umožnila lidský vlek nahradit koňským. Pro srovnání plavba z Hamburku do Děčína i s čekáním na celnicích si vyžádala 6-7 týdnů. Protiproudní vlek v úseku od Špandavy do Ústí nad Labem se provozoval až do roku 1872, kdy jej nahradily řetězové remorkéry. Nad Ústím nad Labem se koňský vlek udržel až do roku 1880.

Zdroj - Ing. Zlata Šámalová: Historie vodní cesty na dolním Labi (úryvek). Poděkování paní ing. Zlatě Šámalové za poskytnutý text

Podobně jako doprava pozemní, zůstala doprava vodní vnitrozemská do poloviny 19. století technicky v podstatě na úrovni předcházejících staletí. K postupnému rozšíření nákladní přepravy po Labi a částečně také i na Vltavě přispěly ve 20. letech 19. století hlavně mezinárodní úmluvy a právně organizační zásahy státu do režimu obou jmenovaných řek, dále účinnější organizace a kapitálové zabezpečení obchodu a regulace řek. Tzv. Labská konvence, podepsaná všemi polabskými státy (včetně Dánska, protože vlastnilo Lucembursko) dne

23. června 1821 v Drážďanech, uváděla poněkud opožděně v život rozhodnutí Vídeňského kongresu z roku 1815 o volné plavbě na Labi. Tato konvence rušila mnohá cla. Z původních 35 celnic zbylo jen 14 labských, z toho 2 v Čechách. V dubnu 1844 byla výše zmíněná dohoda rozšířena o tzv. Adicionální aktu, která zaváděla na této významné středoevropské tepně kromě zásady volného obchodu, také jednotný poříční a navigační řád včetně labského celního soudu, který společně s komisemi pro labské záležitosti v jednotlivých účastnických zemích dohlížel i na ulehčení provozně technických záležitostí labské plavby. Tato opatření spolu s rozvojem ekonomiky přispěla posléze k tomu, že labská plavba a ji úzce provázející obchod se staly pevně organizovanou, víceméně již pravidelnou záležitostí.

V důsledku zmíněné úmluvy - a také díky iniciativě pražských a děčínských obchodníků - vznikla v roce 1822 Pražská plavební společnost. Jako obchodně zasilatelský podnik zprvu nevlastnila lodě, ale využívala služeb najatých labských přepraveců na trase mezi Prahou a Děčínem, popřípadě až Hamburkem. Kromě plaveného dřeva z jihočeských lesů (pro zajímavost uved'me, že se v polovině 19. století plavilo ročně průměrně 1 500 pramenů), které připlouvalo ve 30. a 40. letech také po regulované Vltavě ve vorech, bylo po Labi dopravováno především sklo, uhlí, minerální vody, koloniální zboží, barviva a ovoce. Pražská plavební společnost změnila svou kapitálovou strukturu a způsob přepravy zboží až v 50. letech 19. století v souvislosti se zásadními změnami v celém hospodářství.

První technicky a ekonomicky úspěšný paroplavební podnik byl v habsburské monarchii založen v březnu 1829. Andrewsova a Pritchardova paroplavební společnost byla skutečným průkopníkem, který provozoval osobní a nákladní plavbu na středním a později i na dolním toku Dunaje. Iniciátorem paroplavby v Čechách byl právě naturalizovaný Angličan John Andrews, který za pomoci lodního konstruktéra Josepha J. Rustona postavil v Praze na přibřežním pozemku u Invalidovny na přelomu let 1840-41 kolesový parník jménem Bohemia a v květnu 1841 jej s úspěchem spustil na vodu. Od června téhož roku sloužila Bohemia osobní přepravě na Labi mezi Obřístvím u Mělníka a saskou metropolí Drážďany.

Nyní brázdí hladinu Labe jak výletní lodě, tak i lodě nákladní.

Současnost

V současné době vzniklo na dolním Labi několik veřejných přístavišť pro menší výletní a sportovní lodě - v Dolních Zálezlech, Libochovanech, Lovosicích, Litoměřicích, Nučnicích a Libotenicích. V r. 2017 přibude přístaviště i v Malých Žernosekách. Ředitelství vodních cest si od jejich vzniku slibuje posílení cestovního ruchu v okolí řeky. Prackovice n.L. a Litochovice n.L. se bohužel ke své škodě do vznikající sítě nezapojily (vedení obce v roce 2008-2009 proměškalo svým nezájmem historickou šanci nechat obec začlenit do generelu rozvoje území a nástupní moło proto v Litochovicích ani v Prackovicích vybudováno nebylo, ačkoliv Litochovice mají pro takové zařízení více jak výhodné podmínky). Od roku 2010 se nové vedení obce bohužel neúspěšně snaží tento přehmat

dohnat. Plánuje cyklostezku na propojení obou obcí na přívóz v Malých Žernosekách trasu podél břehu, tj. trasou vhodnou i pro cestování do zaměstnání, školy, nebo pro rodiny s malými dětmi. Tento záměr prosazuje od roku 2011.

PRACKOVICE NAD LABEM

informační panel by mohl stát před kostelem sv.Matouše v blízkosti památné lípy na souřadnicích

GPS 50°34'7.649"N, 14°2'3.776"E

Obec Prackovice nad Labem leží v Libochovanské kotlině na levém břehu Labe 8km severně od Lovosic při silnici č.30 do Ústí nad Labem. Zdejší labské údolí je na západní straně uzavřeno kopci Debusem a Kubačkou a dále Srnou nad Dobkovičkami. V současnosti (k 1.1.2011) má obec 606 stálých obyvatel. Údaj zahrnuje i obyvatele místní části Litochovice nad Labem, průměrný věk obyvatel obce činí 41,2 roku. Prackovice jsou známy jako místo, kde v minulosti byly vinice, dařilo se pěstování ovoce a obilnin. V současnosti se díky dobrým klimatickým podmínkám daří pěstování zejména meruněk.

Z historie obce Prackovice nad Labem (něm. Pratzkowitz an der Elbe)

Archeologické památky:

Nejstarší doklady o osídlení tohoto krajinného prostoru získáváme z archeologických památek, z nichž pro vývoj a utváření kulturní krajiny v tomto prostoru je významné a charakteristické především Hradiště Na Hrádku, na plošině nad pravým břehem Labe v České bráně. Tzv. Labský poklad z mladší doby bronzové (u Velkých Žernosek z Labe vybagrované nálezy bronzových mečů, břitev, nožů, nákrčníků apod.), interpretovaný též jako nálezy votivního charakteru, který zde byl objeven patří do doby Halštatské. V té době Labe tvořilo hranici dvou odlišných kulturních oblastí - levobřežní kultury knovízské a pravobřežní kultury lužické. Jiný votivní depot - srdpy z pozdní doby bronzové objeven na vrcholu hory Kletečná.

V okolí obce je evidováno deset archeologických nalezišť - ojedinělé nálezy z neolitu, eneolitu, mladší doby bronzové, pohřebiště kostrových hrobů z mladší doby hradištní, ojedinělý kostrový či žárový hrob z doby římské, sídliště z doby laténské, sídliště z mladší doby bronzové

(kultura s lineární keramikou, lengyelská), strážní opevněný bod na vrchu Debus (mladší doba bronzová, doba laténská, starší doba hradištní).

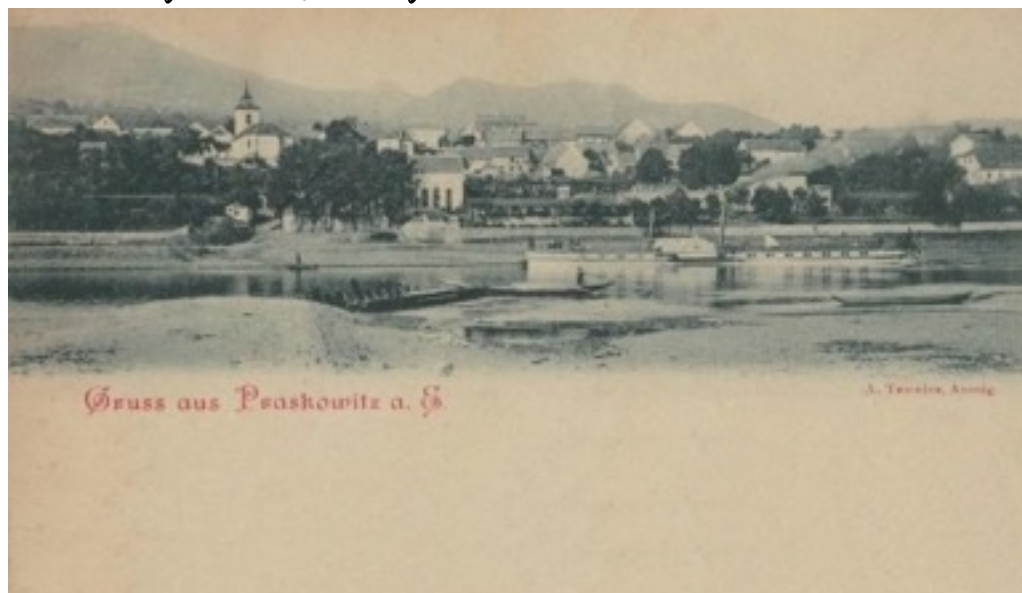
Výstavba úseku dálnice D 8 od Lovosic do Řehlovic přinesla archeologický objev polykulturních lokalit na katastru Vchynic, Bilinky, Řehlovic a Habrovan. Svým rozsahem jsou jedny z největších v regionu a umožnily poznání velkého transektu krajiny přes České Středohoří. Například sídliště lužické kultury z mladší doby bronzové v Řehlovicích je s počtem objektů přes 1200 pravděpodobně největší v Čechách, bylo zpracováno přes sto typizovaných beden archeologického materiálu, stovky stran dokumentace a přes 4000 fotografií.

Na sídelní oblasti prehistorických Čech navazovalo osídlení i v době historické, jak dokládají tvrže a hradiště v identických či podobných lokalitách. Rozkvět Libochovanska byl od 16. století spojen s rodem Nostitz-Rienecků a od konce 19. století s rodem Silva-Tarouciů.

Z písemných pramenů:

První písemná zmínka o Prackovicích se vyskytuje pravděpodobně v donační listině Spytihněva II. v roce 1057 ve tvaru Ptachichu, Bradcici či Brodčiči a tím jsou Prackovice dle kontextu opravdu míněny. Farář Černý, který je zdejším rodákem, vysvětluje, že prý správným tvarem je Brodčici, který ukazuje k tomu, že zde byl důležitý brod, kterým vedla cesta z Chlumce a z Teplic do Litoměřic. Podle jiných pramenů první písemná zmínka o obci pochází z roku 1352. Koncem XII. století byla ves královským majetkem, v roce 1319 náležela ke klášteru benediktinek v Teplicích. Farnost je odr. 1384 (obnovena r. 1802, matriky od r. 1696). V husitských bouřích přešla ves do majetku Jakoubka z Vřesovic, později patřila k Bukovu. Po 30leté válce byla vlastnictvím hraběte Hartvika z Nostic, potom spojena s Velkými Žernosekami a stala se součástí tohoto zboží (majetku). Po roce 1620 odešla převážná část protestantského obyvatelstva do Saska, ves byla rekatolizována a po třicetileté válce patřila hraběti Hartvigovi Nosticovi. Ke konci XVIII. stol. měla 61 úsel, ze kterých jeden dům náležel k lovosickému panství. Za

7leté války obec velmi trpěla. Obširné zápisy o těchto zlých časech jsou zapsány ve farní kronice, která začíná r. 1724 a je psána latinsky. V napoleonských válkách často táhla krajem vojska, také v r. 1866 protáhla armáda vsí. V první polovině XIX. stol. bylo tu 65 domů se 344 obyvateli, ze kterých 1 dům se 6 lidmi patřil k Lovosicím.

V r. 1880 mezi 520 obyvateli nebylo napočítáno žádných Čechů (soukromě 7) a v r. 1890 mezi 419 lidmi jen 5 Čechů (ve dvoře). Němci přicházeli do Čech již od 12. století - t.zv. německá kolonizace českých zemí vyvrcholila zakládáním měst ve 13. a 14. století a pokračovala v horských krajích až do 16. století. Znamená to, že obec byla silně poněmčena a tento stav trval až do 20. století.

Následně uvedené údaje jsou z roku 1930: Plocha katastru 410 ha , Domů 95. Obyvatelstvo úhrnem 536 - 256 mužů, 280 žen. Národnost čsl. 28, něm. 499, cizinci 9. Náboženství řím. - kat. 495, ev. 32, čsl. 5, bez vyznání 4. Obyvatelstvo se živi částečně zemědělstvím, vinařstvím, sadářstvím a chovem dobytka (ovce), z části dochází za prací do okolních domů a i jinam. Obětmi 1.světové války byl vystaven válečný pomník v r. 1925 Götzlem z Litoměřic za 10.000 Kč.

Obec Prackovice leží v česko-německém pohraničí, v té části, která bývala známa jako Bohaté Sudety, což byl pás vymezený na základě bývalé česko-německé etnické hranice rozšíření původního německého obyvatelstva podél severozápadní a severovýchodní hranice Česka. Bohaté Sudety se rozkládají v prostoru od ašského výběžku přes

Karlovarsko, severočeskou konurbaci, oblast Českého středohoří, Liberecko, krkonošské a orlické podhůří až na Jesenicko a Opavsko. Původ názvu Sudety není jednoznačný. Nejčastěji uváděný výklad tvrdí, že původní fyzickogeografický termín Suděta je slovo keltského původu, složené z gramatického základu sud- (kanec) a přípony -éta (les), dohromady tedy „Les kanců“. V minulosti vyhracené česko-německé vztahy zejména v průběhu 1. poloviny 20. století daly tomuto pojmu úplně jiný význam do té míry, že československý stát v roce 1945 používání tohoto slova vyhláškou zakázal. Sudety jako historicko-geografický pojem jsou dnes částečně rehabilitovány. Po 2. sv. válce došlo na zákl. Benešových dekretů k vysídlení Němců z Československa a do česko-německého pohraničí přišlo nové obyvatelstvo. Mnohé se změnilo. Postupně vymizelo ovocnářství, vinařství, košíkářství a rybolov. Kolektivizace přinesla zcelování pozemků, zároveň rozšiřování ploch orné půdy, likvidaci strukturní zeleně, meliorace a výstavbu velkokapacitních objektů. Novodobý vývoj se ubíral směrem typickým nejen pro příhraniční oblasti.

Podle jiného pramenu: Ves Prackovice (původně snad Brodčice) se zřejmě uvádí v soupisu nadání litoměřické kapituly Svytlahněvem 11. roku 1005. Nacházel se u ní brod, později přívóz přes Labe na cestě mezi Teplicemi a Litoměřicemi. Později přešla do majetku teplických benediktinek.

Zřejmě za jejich panství zde byl postaven kostel, zasvěcený patronovi

celníků a výběrcích, evangelistovi Matoušovi. Toto zasvěcení ukazuje na souvislost s přechodem řeky: přívoz byl majetkem kostela až do počátku 20. století. Původně zřejmě gotická stavba byla několikrát přestavěna zejména po válečných poškozeních. Pravděpodobně barokní je severní přístavek, zahrnující v přízemí předsíň a sakristii, v patře dvě oratoře. Současná empírová podoba pochází z přelomu 18. a 19. století. Gotického původu je púdorys a opěráky nároží presbytáře i stěn lodi. Po roce 1945, který přinesl nucenou obměnu obyvatel obce, kostel zchátral. Významně bylo poškozeno i barokní vnitřní zařízení. V posledních letech prochází obnovou.

Zdroj: Ivan Grisa, dle E. Poche a kol.: Umělecké památky Čech, svazek 3., Academia 1980

Kostel

Památkově chráněný kostel Sv. Matouše - je kostel jednolodní, obdélný, s polygonálním presbytářem s obdélným patrovým přístavkem po severní straně a s hranolovou věží před západním průčelím. Byl postaven v roce 1361 původně jako gotický a kolem roku 1800 byl barokně přestavěn. Je zasvěcen sv. Matoušovi, patronu celníků (v obci býval brod a ke kostelu patřil průvoz včetně domku průvozníka a to až do roku 1922). Kostel sv. Matouše byl farním kostelem již v r. 1384. Farář Černý se domnívá, že kostel je starší a byl již v r. 1329 farním a dle "Libri confirm" měl zdejší farář právo již v letech 1361- 1385 jmenovat kuráta pro kostely v Libochovanech i Čížkovicích. Původně gotický kostel byl přestavěn v 16. století, zbarokizován kolem r. 1800 a empírově upraven v 1. polovině 19. století. Kolem kostela je hřbitov. Znaky v kostele náleží pánům Strojetickým z Kouče, kteří drželi Dobkovice. V XVI. století kdy byl kostel renovován, byl po nějakou dobu luteránský. V první čtvrtině toho století byl zde pastorem Jiří Kernisius, který v Pirně v Sasku 13. ledna 1632 zemřel. V té době začalo poněmčování obce. Po násilné rekatolizaci, kdy byl nedostatek kněží, byl kostel připojen k Lovosicím. Od r. 1724 byl zde zvláštní administrátor. Samostatný farář zde byl zase až od r. 1802. Dvouholetý spor kostela o průvoz rozhodnut byl až v r. 1897 ve prospěch záduší. Protože byl stále pasivní, byl v r. 1922 i s fundem prodán za 36.000 Kč, také i domek převozníkům čp. 68, dosud náležející hraběnce Sylva - Taraucové na Průhoncích, byl také za 2.000 Kč prodán. Nynější farní budovu dala patronka hraběnka Marie Antonie Taraucová vystavět r. 1910 za 30.000 zlatých (vysvěcena 5. července 1910). V r. 1916 byl zrekvírován největší zvon kostela /435 kg/, patronát v Předlicích za něj obdržel 1.740 Kč. V roce 1921 se stal patronem kostela továrník Schicht z Ústí nad Labem, který koupil Velké Žrnoseky a Libochovany. Už před r. 1989 byl kostel prohlášen za památku chráněnou státem. Nicméně donedávna se nacházel v žalostném stavebnětechnickém stavu. To však v současnosti již neplatí a stav kostela sv. Matouše se postupně zlepšuje. Kostel dostal

v nedávné době nový kabát - fasádu a střešní krytinu. Interiér na opravu zatím čeká. I tak je příležitostně využíván k pořádání kulturních akcí a dlužno dodat, že je v něm světlá akustika. Nejen proto by si zasloužily opravu také poškozené barokní varhany z r.1771.

Římskokatolická farnost Prackovice (lat. Praskovicium, něm. Praskowitz an der Elbe) je územní společenství římských katolíků v Prackovicích a okolí. Farnost organizačně spadá do litoměřického vikariátu, který je jedním z deseti vikariátů litoměřické diecéze. První zmínka o farní lokalitě Prackovice se nachází již v tzv. zakládací listině litoměřické kapituly z roku 1057, kdy byla obec pod duchovní správou litoměřické kapituly. Vlastní farnost byla založena až v roce 1384 (před r. 1384 plebánie). Po Bílé Hoře jsou Prackovice komendovány k Lovosicím, ale pravděpodobně je zde administrátor, který na čas spravuje také Církvice a Libochovany. Od roku 1696 jsou vedeny farní matriky. Administrátor je v Prackovicích určitě od r. 1726. Do r. 1784 sem patřila i část Dobkoviček, která pak celá přešla do fary Velemín. Farnost byla obnovena v roce 1802. V r.1949 farní obvod - Litochovice nad Labem, Prackovice nad Labem. Z důvodu efektivity duchovní správy byl vytvořen farní obvod (kolatura) farnosti Lovosice, jehož součástí je nyní i farnost Prackovice nad Labem, která je tak spravována excurrando dojíždějícím duchovním správcem.

Místní hřbitov je v současné době oblíbeným cílem t.zv. "kačerů". Pozor nejde o drůbež. Jde o pozoruhodný fenomén doby - řada jiných hřbitovů je také podobně postižena, ostatně mapa t.zv. pokladů připomíná těžkou smogovou situaci.

Pozn.: Některé zde uvedené údaje přejaté z písemností faráře Černého jsou korigovány Stanislavem Kasíkem v práci: PRACKOVICE-Poznámky k návrhu obecního znaku a praporu (2004)

Významné stromy

Soužití českého a německého obyvatelstva v dobách minulých připomínají dva významné letité stromy - lípa a dub. Jejich symbolika spočívá v tom, že lípa je považována za národní strom západních

Slovani, Čechů a dub je stromem Keltů, starých Germánů a Němců. Neplatí to ale doslova. Oba prackovické stromy jsou mimořádného vzrůstu a mimořádného stáří. Lípa stojí vpravo před vchodem do hřbitovního areálu rozloženého kolem kostela sv.Matouše. V minulosti byla němým svědkem mnoha událostí. Křtů, svateb, pohřbů, církevních svátků a slavností během liturgického roku, svěcení zvonů i jejich zrekvírování, dokonce i případy vandalismu a krádeží na zdejších hřbitově. Mohutný dub roste na prostranství před bývalou prvorepublikovou, německou restaurací , resp. penzionem Fischmühle. Také tento dub by mohl vyprávět.

Škola

Škola dle pamětních farních knih byla zde již v roce 1733 a snad i již před tím v letech 1830 - 50 německá škola jednotřídní. Její umístění bylo velmi špatné a proto obec r. 1878 vystavěla nákladem 6.856 zlatých novou budovu, kde byly již 2 třídy. Česká jednotřídní

škola byla otevřena 1. září 1929, byla umístěna v domku čp. 106. Téhož dne byla zřízena škola mateřská. O tom jak fungovala nemáme informace. Současná MŠ však funguje skvěle.

Pro školní rok 2004 /2005 svedla obec s krajským úřadem o zachování malotřídní základní školy vítězný zápas. Naopak k r. 2010 základní škola rozhodnutím zastupitelů obce svou činnost ukončila.

Nádraží

V obci je také "osiřelé" nádraží Českých drah. Původně nádraží státní dráhy Praha - Podmokly. Pamětníci pamatují jak bývalo v minulém století pěkné, čisté a udržované. V létě ozdobené květinami v oknech, s fungující čekárnou ve které se v zimě topilo, i záchodky zde fungovaly. Nádraží bývalo cestujícími hojně využíváno a poskytovalo zaměstnání a obživu řadě lidí. Ke koloritu železniční stanice patřil výpravčí v červené čepici a další železničáři, náčelník stanice, signalisté, dozoci výhybek, komerční pracovníci a staniční dělníci. V obvodu železniční stanice tehdy probíhala nakládka kamene, který byl těžen v nedalekém kamenolomu ve stěně kopce zvaného Velký Debus. Drcené kamenivo bylo k nakládce do železničních vagonů dopravováno gravitační svážnou dráhou. Nakládku kamene dodnes připomínají železobetonové násypky

nad bývalou vlečkou, vpravo za staniční budovou. Dále zde fungovala obalovna drti, která produkovala asfaltovou obalovanou drť pro

výstavbu a opravy bezprašných povrchů silnic a chodníků. Opuštěná nádražní budova je dnes jakýmsi mementem dob minulých, železniční stanice je však zachována a železniční linka U4 je v současnosti pro veřejnost jediným dopravním spojením se světem. Prackovice měly také autobusové spojení (v minulém století :-). A v prvorepublikovém období také přístaviště parníků Sasko - české paroplavební společnosti.

Inženýrské sítě

Vodovod byl vybudován r. 1902. Elektrina byla do vsi zavedena v roce 1913 a elektrické světlo poprvé zazářilo v obci 6. prosince 1913. V roce 2003 byla obec plynofikována. Do tohoto období spadá také rekonstrukce vodovodu a výstavba kanalizace a ČOV (kolaudace v r. 2006 - podrobné informace o této akci v dalších zápisech kroniky)

*Obecní úřad s poštou a knihovnou v přízemí
BUDOVA OÚ čp.54, tento vzhled do 03/2015*

Zateplení, výměna oken, změna vytápění (z el.přímotopů na plynové vytápění) a rekonstrukce interiéru budovy OÚ proběhla v období 03-06/2015 (firma Horejsek 1,5 mil + 500 tisíc, dotace 761 tisíc SFŽP - podrobnosti viz zápis z r.2015)

V obci funguje obecní úřad, pošta, mateřská škola, místní knihovna, keramická dílna, prodejna smíšeného zboží a 2 restaurace.

SPORT

Od roku 1956 je v Prackovicích n.L. tělovýchovná jednota s názvem Tělovýchovná jednota Sokol Prackovice n.L. s aktivním fotbalovým oddílem. Fotbalové hřiště bylo v obci slavnostně otevřeno v červnu 1958.

Chov psů

V Prackovicích n.L. vznikla v roce 1953 známá, renomovaná chovatelská stanice psů služebních plemen "Od policie". Za dobu své existence prošla chovná stanice řadou změn. Prakticky až do zrušení Pohraniční stráže a do rozpadu federace bylo toto zařízení jediným producentem psů pro potřeby Policie (dříve SNB). V chovné stanici se od jejího založení chovalo plemeno německého ovčáka. V poslední době zde byly odchovány i vrhy plemene belgický ovčák – malinois. V minulosti se zde vystřídala tato plemena - doberman, bígl, bladhaund, labradorský retrív a krátkou dobu zde v chovu působily i 2 vlčice. Maximální kapacity bylo v chovné stanici dosaženo v 90 letech minulého století - odchov přes 200 štěnat. Zvláštností této chovné stanice bylo výběhové ustájení zvířat což již nebývá dnes běžné. Výběhy byly v

prosluněné stráni. Stanice měla porodnici, odchovnu a veterinární ošetrovnu. Naposledy bylo ve stanici dvanáct chovných fen, od nich bylo v průměru ročně odchováno okolo 80 štěňat. V chovu služebních psů úspěšně navazovala na bývalý prvorepublikový Ústav pro chov a výcvik policejních psů v Pyšelích u Prahy. Bohužel také činnost CHS Od policie byla v r.2011 ukončena.

V obci také bylo a je několik úspěšných soukromých chovatelských stanic zabývajících se chovem ušlechtilých psích plemen (anglický bulterér, belgický ovčák, český teriér, doberman a dalších). Bohužel některé CHS již nejsou aktivní. Největší mě známé úspěchy dosahuje chovná stanice belgických ovčáků manželů Ireny a Josefa Bartoše, kteří provozují místní zahrádnictví Gejzír, čp.

Turistika

Žádná značená turistická trasa obcí Prackovice n.L. neprochází. Žádná cyklotrasa tudy nevede. Ani o zřízení labského veřejného přístaviště obec naprojevila zájem. Potkat zde turistu je menší zážrak. Zda obec turisté teprve objeví je pouze na nich samotných. Snad pomohou tyto stránky. Pozn.: Z mého pohledu kronikáře je to způsobeno neexistujícím zázemím pro turisty (stravování, ubytování), a vytvořením zajímavého cíle jejich cest. Toto ještě leží na vedení obce, ale jelikož se obec od výstavby kanalizace stále potýká se zásadními problémy ohledně infrastruktur a zanedbaného veškerého dalšího obecního majetku, chce tento posun vpřed ještě svůj čas a vhodné finanční zdroje, nápad a příběh. Jako starostka zatím na tyto úkoly zůstávám osamocena a není v mé kapacitě zajišťovat vše související s vedením obce, opravami a udržováním místního společenského života a dalších aktivit našeho

katastru bez pomoci sama. Věřím, že postupem času se ale najdou další nadšení lidé, kteří mi budou v tomto ohledu oporou. Příslibem je tomu i členství obce, pro které jsem přesvědčila zastupitelstvo, v MAS České středohoří (od r.2011) a Mikroregionu Porta Bohemica (od r.2015).

OBRÁZKY Z PRACKOVIC N.L.

Restaurace Koruna v centru obce Prackovice v pozadí

Pohled na restauraci Koruna zpředu (majitel Pavel Lupínek)

Pohled z návsi dolů od budovy OÚ čp.54

Obecní úřad

Těžba kamene

Místo pro plánovaný informační panel naučné stezky je zvoleno záměrně poblíž křížení naší VNS s trasou bývalé gravitační svážné dráhy, která spojovala kamenolom Debus s železniční stanicí Prackovice n.L. a sloužila k přepravě vytěženého kameniva z lomu do místa nakládky na železniční vagony.

Těžba nerostných surovin

Krajina Českého středohoří je neúměrně zatěžována těžbou nerostů, při níž dochází k nevratnému poškození a ničení reliéfu krajiny včetně významných krajinných dominant. V případě Českého středohoří je přitom nutně unikátní reliéf považovat za jednu ze základních hodnot území. Dalšími negativními stránkami těžby jsou: přímé ničení lokalit výskytu ohrožených a zvláště chráněných organismů, negativní ovlivňování krajiny morfologicky cizorodými útvary výsypek neupotřebitelných zemin a hornin, vysoká prašnost, hluchost, vibrace, seismicita, úbytek lesních ploch v relativně málo lesnatém území, jakož i další problémy spojené s přepravou vytěžené suroviny. Lze předpokládat i ovlivnění místního klimatu při prolomení hřbetů ochranných masivů či při likvidaci celých kopců.

Kladnými stránkami těžby jsou odkrytí významných geologických jevů (problémem je zastavení těžby v potřebné fázi), dále obnažení skalních stěn a navrácení sukcese do iniciačního stadia - preference světlomilných rostlinných druhů, případně vytvoření příležitosti pro hnízdění některých druhů ptáků (v tomto případě působí těžba jako jisté biotechnické opatření ve směru stanovištní diverzifikace prostředí). Ekologicky optimální je pak využití vytěžené suroviny v místních

podmínkách při různých stavbách (minimalizace vnášení cizorodých substrátů do prostředí CHKO).

Hornická činnost probíhá v současné době v těchto těžebnách:

Dobkovičky, Dubičná, Chraberce, Kubo (Malé Žernoseky), Libochovany, Měrunice, Soutěsky (Malá Veleň), Těchlovice, Žandov. Těžba pyroponosných štěrků pokračuje u Podsedic.

Tohle zbylo z Kubačky

A tohle z Deblíku (v popředí) a Trabice (vzdálenější)

*Pozn.: V mapce nejsou zaneseny kamenolomy, které již ukončily činnost
(Debus Prackovice n.L., Radobýl a další...)*

*Kamenolomy Kubačka (v popředí) a Deblík - Trabice (za řekou)
Kamenolom Prackovice n.L.*

Vytěžený čedičový kamenolom se nachází zhruba 2km severozápadně od obce Prackovice nad Labem. Těžbou byl dotčen vrch s názvem Velký Debus (404 m) a Liščí vrch (391m) a to od jihu a východu. Nadmořská výška plata těžby je průměrně 315m.

Celé území je značně kopcovité s ostře modelovanými svahy, sklonu až 40°. Pouze na SZ mezi severním svahem Velkého Debusu a Liščím vrchem je v úrovni 355 m sedlo s probíhající cestou.

Původní terén je prakticky celý porostlý listnatými stromy a křovisky, místy smíšeným lesem.

Stručná historie lomu:

První těžba (bez udání přesného data) se uvádí v tzv. Šichlově lomu již koncem 19.století. V době 1. světové války zde strojně těžil p. Schneider, roku 1926 firma Lana z Prahy. V této době byla těžba spojena s Prackovickým nádražím lanovkou.

V r. 1939 převzala výrobu firma A.C. Vagener a spol. z Lipska.

Dne 15.6.1945 přešel lom do národní správy p. Františka Vaňkátá. Po válce - 1.8.1945 v lomu pracovali 3 němečtí dělníci, 1.11.1945 26 dělníků (z toho 22 Němců) a 1.2.1946 již 42 dělníků (z toho 29 Němců).

Od r.1948 je lom spravován n.p. Severočeský průmysl kamene (SEVEROKÁMEN). Původní lanovka byla nahrazena jednokolejnou svážnou dráhou.

Geologické poměry této lokality náležící k jižnímu okraji centrální části Českého středohoří jsou velmi pestré:

Tufogenní usazeniny, tufy a tufity

Čedičové horniny terciéru

Svahové hlíny a zhlíněné sutě - kvarter

Na ložisku Prackovice nebyl až do r.1968 prováděn geologický průzkum a těžba byla generelně orientována směrem k vrcholu Velkého Debusu. V srpnu 1969 došlo k náhlému sesuvu JZ poloviny lomové stěny na plato lomu. Tímto sesuvem došlo ke střetu zájmů mezi těžářem a Ředitelstvím dálnic Praha. Bylo ohroženo území na západním okraji DP, kde byl projektován průtok větve dálnice D-8 Lovosice – Rájce. V tomto území byl později OBÚ Most určen ochranný pilíř a ochranné pásmo dálnice v ostatním území bylo stanoveno na 106m od její osy.

Po dotěžení zásob na lokalitě Velký Debus byla těžba orientována na Liščí vrch. V průběhu ledna 1978 došlo zde k rozsáhlému sesuvu v severní části lomové stěny. Tento sesuv byl z větší části odtěžen.

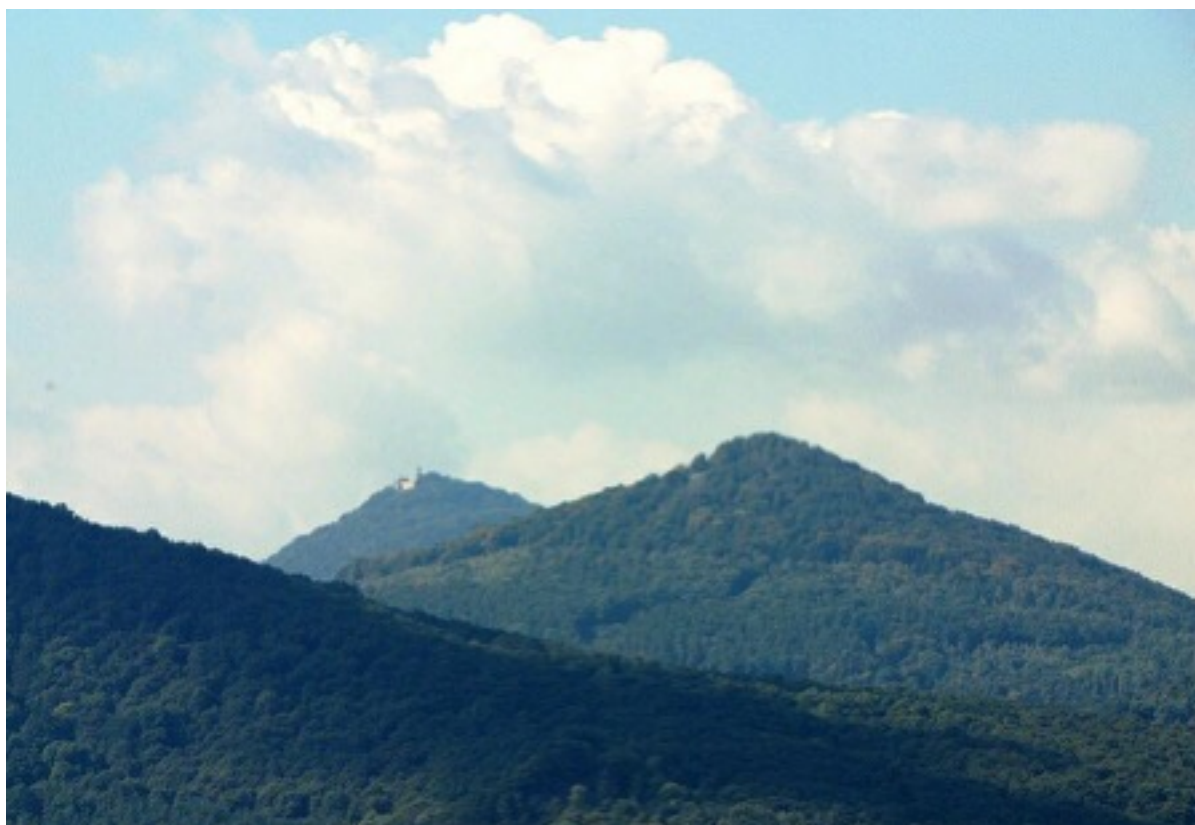
Vzhledem k nesjízdnosti strmých svahů nebyla na ložisku prováděna skrývka. Skrývkové zeminy byly spolu se surovinou a odpadem těženy a po úpravě odkládány do odvalových hald a to na JZ podél svážné dráhy a dále podél celého východního okraje plata. Svahové hlíny jsou tmavě hnědošedé, hnědé a šedohnědé. Z míst výskytu zpěněného čediče obsahují množství nepravidelných úlomků a čedičových sutí s balvany do 60cm.

Pamětníci vzpomínají, že v poválečné době došlo v prackovickém lomu k několika nešťastným událostem. Dne 17. června roku 1947 kolem 11. hodiny zahynuli tři lidé při přípravě komorového odstřelu. Pro iniciaci odstřelu mělo být tehdy vyzkoušeno pět prachových rozbušek pocházejících ještě z válečného arzenálu. Po zapálení zápalné šňůry bohužel ani jedna rozbuška neexplodovala. Proto se po předepsané době pracovníci vrátili zpět do kaverny, aby tyto prachové rozbušky vyměnili za elektrické. Při tom se patrně poslední prachová rozbuška opožděně rozdoutnala a nastal výbuch. Na místě zahynul devětatřicetiletý národní správce p. František Vaňkát. Další jeho dva zranění spolupracovníci, dozorující vyšší armádní důstojník a jeden dělník zemřeli po cestě do nemocnice. O 12 let později 6.března 1959 utrpěl smrtelnou nehodu p. Stanislav Bubínek při šramování ve stěně lomu. Při této práci, když byl zavěšen na laně ve stěně, došlo ke zřícení

uvolněných kamenů, které ho zasáhly a způsobily mu smrtelné zranění. Další tragédie postihla p. J.Sejkoru, který při odstřelu nadměrného bloku kamene přišel o ruku. V srpnu 1969 se jinému pracovníkovi stalo , že při bagrování byl i s bagrem zavalen . Měl ale štěstí a vyvázl bez zranění.

KAMENOLOM PRACKOVICE N.L. A DÁLNIČE D8

Dálnice D8

Kontroverzní dostavba dálnice D8 úsek přes CHKO České Středohoří (stavba O805) se v posledních letech stala mediálně nejznámější liniovou stavbou v ČR. Její podstatná část protíná "Krásný, malebný kraj POD KUBAČKOU".

O dálnici v trase dnešní D8 se uvažovalo již od konce třicátých let 20. století. V roce 1963, kdy vznikla základní síť dálnic bývalého Československa dálnice D8 nechyběla. Vzájemné propojení dálnic mezi ČSSR a NDR bylo projednáno v letech 1968 – 1971. První otevřený úsek dálnice D8 nevedl překvapivě z Prahy, ale jednalo se o úsek Řehlovice – Trmice, který byl otevřen v roce 1990. Tento úsek měří pouhé 4 km a byl využíván zvláště pro dopravu mezi Teplicemi a Ústím nad Labem. V roce 1993 a 1996 následovalo otevírání úseků od Prahy. Ten první byl Zdiby – Úžice (po výjezd 9) a druhý Úžice – Nová Ves (výjezdy 9 – 18), jehož součástí je dlouhé přemostění Vltavy. Dva roky na to, tedy v roce 1998 byl otevřen další osamocený úsek Doksaný – Lovosice (výjezdy 35 – 48).

Ten byl ale v roce 2001 spojen 16 kilometrovým úsekem Nová Ves – Doksany (výjezdy 18 – 35), čímž vzniklo celistvé, 48 km dlouhé, dálniční spojení Praha – Lovosice. V roce 2006 byl dokončen úsek Trmice – Německo (23 km) přes Krušné Hory, který na svém jižním konci navazuje na úsek z roku 1990 u Ústí n. L. a končí napojením na německou dálnici A17 u Petrovic.

V současnosti již tedy chybí pouze poslední úsek k tomu, aby D8 byla kompletní a vedla z Prahy až na hranice s Německem. Jedná se o úsek

přes CHKO České Středohoří (stavba 0805). Vzhledem k aktivitám ekologických aktivistů je tento úsek ve výstavbě až od podzimu 2007, ačkoliv měl být podle původních plánů hotov dříve než úsek přes Krušné Hory. V květnu 2012 byl zprovozněn úsek Lovosice – Bílinka a po zamítnutí odvolání proti stanovisku o posuzování vlivu stavby na životní prostředí byla v celé délce zahájena i výstavba zbývajících částí Bílinka – Řehlovice.

Podle původního plánu měla dálnice D8 přetnout západní část CHKO České středohoří v roce 2010 . V roce 1996 byla schválena dokumentace Vyhodnocení vlivů na životní prostředí (EIA). Pro vedení dálnice přes CHKO bylo nutná výjimka Ministerstva životního prostředí, jejíž pravomocné vyřízení trvalo šest let. Ministerstvo, i s ohledem na střídání ministrů, několikrát změnilo názor, ministr Miloš Kužvart ovšem výjimku nakonec udělil. Ve vlastních správních řízeních docházelo k řetězům odvolání a mimořádných opravných prostředků. Přestože se prověřovalo několik variant vedení trasy, zvolen byl přímý průjezd Chráněnou krajinnou oblastí České středohoří, k čemuž však byla potřebná výjimka, jejíž schválení trvalo šest let.

Původní požadavek neziskových organizací byl postavit dálnici západně od centra Českého Středohoří, tedy přenést hlavní tah na R7 a již dokončenou dálnici k Lovosicím protáhnout právě k tomuto novému tahu. Když bylo rozhodnuto o stavbě úseků v Krušných horách, v Německu přišli s tunelem pod celým Českým Středohořím. Tento návrh byl také odmítnut, a tak neziskové organizace požadovaly, aby alespoň v nejcennější části CHKO, které se má dálnice dotýkat, komunikace vedla souvislým 3 km dlouhým tunelem Kubačka. Varianta s tunelem Kubačka ale nebyla dosud nijak projektově připravována, a tak by dle Ředitelství silnic a dálnic (ŘSD) došlo k odsunu stavby o 4,5 roku. Právě proto byly proti této variantě obce na současné trase I/8. Vedle nákladné výstavby proti ní hovořila i energetická náročnost provozu v dlouhém tunelu a nutnost výstavby drahého a kvalitního ventilačního i protipožárního systému.

Varianta navrhovaná ŘSD zasahuje do 2. a 3. zóny CHKO, do geologicky cenných profilů bývalého čedičového lomu Prackovice a do nadregionálního biokoridoru řeky Labe (v části nazývané Porta Bohemica). Právě tyto nejvíce chráněné zóny překračuje pomocí kombinace tunel Prackovice (270 m) + most + tunel Radejčín (620 m). Prodlužování jednání kolem této dálnice bylo jedním z hlavních

divodů, proč poslanci schválili v novele Zákona o ochraně přírody a krajiny převedení pravomocí udělování výjimek ze zákona na vládu ČR (rozhodování samotného Ministerstva ŽP se jim jevílo jako velmi podjaté a ovlivněné ekologicky orientovanými neziskovými organizacemi). Další peripetie nebnaly konce a stavba D8 (úseč Lovosice - Řehlovice) není dokončen dodnes, jakkoliv ke zprovoznění mělo dojít již v prosinci 2010!

(Zpráva z 6. dubna 2013: Dokončení dálnice D8 se opět komplikuje, dělníci narazili u Řehlovic na uhlí...)

Dne 27.4.2013 byl na staveništi den otevřených dveří.

Aby toho nebylo málo - 7. června 2013 nad Litochovicemi nad Labem v Českém středohoří zavalil mohutný sesuv půdy stavbu posledního nedokončeného úseku dálnice D8! (Zdroj: http://ekonomika.idnes.cz/sesuv-pudy-na-dalnici-d8-Ovu-/eko-doprava.aspx?c=A130607_084115_usti-zpravy_alh)

Rozhledna u Radejčína

Pokud by zde byl umístěn informační panel, potom by stál na souřadnicích
50°34'58.041"N 14°0'40.179"E

ROZHLEDNA U RADEJČÍNA

Třicetimetrová ocelová rozhledna se nachází poblíž kóty 357 nedaleko tunelu Radejčín dálnice D8. Stavba rozhledny byla dokončena v listopadu 2009, datum otevření: 3.7.2010

Rozhledna je součástí telekomunikační věže mobilního operátora, vyhlídková plošina se nachází ve výšce dvaceti metrů.

Výstup na plošinu vede po točitém schodišti cestou k ní je nutno překonat 97 schodů. Část rozhledny pod ochozem je zajímavě opláštěna.

<i>Otevírací doba:</i>	<i>celoročně volně</i>
<i>Typ/materiál:</i>	<i>železná</i>
<i>Lokalita:</i>	<i>menší vyvýšenina poblíž kóty 357 nedaleko žel.stanice Radejčín v Českém Středohoří</i>
<i>Nadmořská výška:</i>	<i>cca 370m</i>
<i>Okres: Litoměřice</i>	
<i>Oficiální zpřístupnění:</i>	<i>červenec 2010</i>
<i>Celková výška:</i>	<i>30m</i>
<i>Výška vyhlídkové plošiny:</i>	<i>20m</i>
<i>Počet schodů:</i>	<i>97</i>

Rozhlednový obzor z Radejčína:

Směr sever - Dubický kopec, Vaňovský vrch a další vrchy okolo Ústí nad Labem, počátek hřebene Krušných hor

Směr východ - Debus, Deblík, Varhošť, část Labského údolí, Plešivec, Kamýk, Radobýl a další vrcholy Českého středohoří

Směr jih - Kubačka a Kletečná

Směr západ - údolí Biliny s okolními obcemi, Teplice se známým vodojemem, Podkrušnohoří a po celé délce pás Krušných hor

Dubický kostelík

Dubice

Dubice je dvojvesnice tvořená dvěma propojenými vesnicemi, severozápadní část nese název Dubice a jihovýchodní část Dubičky (původně Nové Dubice), centra obou částí jsou od sebe vzdálena asi 0,7 km. Je součástí obce Řehlovice, má 233 obyvatel (2001), 115 domů (2009), leží v okrese Ústí nad Labem. Katastrální území: Dubice nad Labem (2,47 km²), zeměpisné souřadnice: 50° 35'

43" s. š., 14° 0' 52" v. d.

Dubice se nacházejí asi 5 km na východjihovýchod od Řehlovic, odkud do nich vedou silnice III/25828, 25832 a 25839 přes Habrovany a 1,5 km vzdálený Radejčín. V Dubicích se křižují silnice III/25839 (2 km na sever do Stebna), III/24727 (1 km na severovýchod do Moravan, zúžené pokračování do Dolních Zálezel), III/25834 na jihozápad k železniční stanici Radejčín, do Dubiček vede pouze silnice III/24726 z Dubic. Na

východě se svažuje od Dubiček strmá stráň k Labi, které je od nich vzdáleno asi půl kilometru.

Historie a památky

Ves byla založena počátkem 13. století, roku 1344 je zmiňován Zdeněk „z Dupicz“, který ves kolem kostelíku rozšířil. Roku 1436 císař Zikmund pronajal Dubice Janu Kaplířovi ze Sulevic.

Dubický Kostelík

Roku 1579 postavil Jindřich Kauč z Kauče v Dubíčkách na místě bývalé kaple rytíře z Kamýka luteránský kostel svatě Barbory. V následujících letech ji připojil ke svému panství Horní Tmice. Roku 1643 byl kostel poškozen a následně opraven, poté byl přestavován roku 1820, a je

státem chráněnou kulturní památkou.[4] Mše je v kostele každou třetí neděli měsíce. Od kostela sv. Barbory je nádherný výhled do údolí Labe na protilehlý Deblík a Varhošť.

Turistika a příroda

Přes Dubice a Dubičky vede zeleně značená pěší turistická trasa ze Stadic do Dolních Zálezel, kterou v Dubičkách křížuje žlutě značená trasa sledující hřeben podél levého labského břehu okolo Kubačky, Srny, přes Dobkovičky do Litochovic nad Labem. Přes Dubice vedou cyklotrasy č. 3091 a 3092.

Nad Dubicemi se tyčí na severu Dubický kopec (358 m n. m.) a na jihu Výsluní (364 m n. m.), na Výsluní je Doerellova vyhlídka a nedaleko Dubického kopce vyhlídka Mlynářův kámen. Mimo ně byla na návrší mezi Dubicemi a železniční zastávkou Radejčín v roce 2009 zřízena rozhledna Radejčín. Nedaleko je i vyhlídka Jaroslava Srby, aktivního propagátora turistiky, uvedeného do síně slávy české turistiky. Z Dubiček teče k Labi krátký potok Dubina.

Doprava

Železniční stanice Dolní Zálezly na trati 090 podél labského břehu je vzdálena pěší cestou i po silnici kolem 3 kilometrů. Taktéž vzdálená je po turistické značce zastávka Radejčín na trati 097. Dubice a Dubičky obsluhuje linka ústecké městské hromadné dopravy č. 4, která jede z Ústí nad Labem přes Trmice, Stadice, Řehlovice, Habrovany a Radejčín - nejprůmějšší spoje mají trasu z centra Ústí do Dubiček dlouhou 18 km a jedou kolem 35 minut, v pracovní dny jezdí kolem 10 párů spojů a o volných dnech 4 páry (stav v roce 2012).

Dobová pohlednice - Dolní Žálezly - Gruss aus der Sommerfrische Salesel a. Elbe (r.1901)

Dolní Žálezly

Pamětihodnosti a zajímavosti: Budova nádraží z r. 1850, která je nejstarším zachovalým nádražím na trati Praha-Drážďany, což dosvědčuje deska umístěná na budově. Pomník Ecce Homo kousek nad nádražím (původně u silnice za nádražím ve směru na Ústí nad Labem). Kaplička znovu vysvěcená v r. 1992 arciděkanem ThDr. A. Sporerem z farního úřadu v Ústí n. L. a zvonička se "Zvonem svobody" umístěná uprostřed obce. Stoletý strom tis červený u domu čp. 101 a další stromy tisu v obci. Přečerpávací stanice (vodárna) vody z Labe do elektrárny v Ledvicích vzdálené 18,5 km vzdušnou čarou. Na východní straně ční nad obcí ostré čedičové skalisko s charakteristickou odlučností ve sloupky a na západní straně pak skalní útes Mlynářův kámen - předvěké signalizační místo - s velkým železným křížem a okouzlující vyhlídkou na labské údolí.

DUBICKÝ ZVON

Vladimír Horák

Kostelík na hraně svahu nad labským údolím v místní části Dubičky obce Dubice nechal postavit v roce 1579 Jindřich Kouč z Kouče na místě dřívější kaple ze 14. století. V době postavení to byl luteránský kostel, zasvěcený sv. Barboře. V roce 1595 nechala pro kostel odlít zvon Jindřichova manželka Anna, která byla dcerou Kašpara Kaplíře ze Sulevic, jednoho z českých pánů popravených pak v roce 1621 po neúspěšném stavovském povstání. Zvon odlil pražský zvonář Brikcí z Cimperka, považovaný za největšího českého zvonáře všech dob. Zvon měl ve 20. století velmi pohnutý osud. Přestože se jedná o relativně nedávnou historii, je dnes velmi obtížné zjistit k ní podrobnosti. Na různých internetových stránkách se dokonce rozcházejí údaje, zda se onen historický zvon v dubickém kostelíku dodnes nachází. Poprvé byl totiž ohrožen již na první světové války, kdy byl určen k roztavení pro válečné účely. Proto byly od tohoto zvonu, jakož i od řady dalších zvonů určených ke zničení, pořízeny sádrové odlitky. Ty jsou uloženy v Muzeu města Ústí nad Labem. Naštěstí za první světové války již k roztavení zvonu nedošlo. Podle publikací se o záchranu historických zvonů z okolí Ústí n. L. tehdy zasloužil ústecký archivář dr. F. J. Umlauft (1873-1960). Bližší časové údaje z této etapy osudu zvonu však neznáme. Druhé vážné ohrožení přišlo za druhé světové války, kdy byl opět hlad po barevných kovech. V roce 1942 nacisté zvon zabavili a měl být opět roztaven pro válečné účely. Na dobrozdání dr. Umlaufta nacisté nedali. On sám se musel rozloučit i se zvonem ze své rodné Lipové.¹

Helmut Hoffmann v časopise *Aussiger Bote* z dubna 2015 uvádí,² že labský člun, který několik takto postižených zvonů měl dopravit do Hamburku, byl cestou potopen. V jeho článku však chybějí informace, kde k potopení došlo a zda to snad byl jen důsledek přetížení člunu, nebo následek bombového útoku. Po válce byly přijímány zvony vyloveny, takže i dubický zvon se mohl vrátit na své místo. H. Hoffmann však neuvádí, kde byl člun potopen, jak probíhalo vylovení a jak se zvony dopravovaly zpátky do Čech.

Válečnými rekvizicemi zvonů se zabýval mgr. Radek Lunga, spolupracující kampanolog českobudějovické diecéze.³ Ukazuje se, že po Vltavě a Labi byly do Hamburku dopravovány pouze zvony z

Protektorátu. Zvony ze Sudet, tedy území anektovaného Třetí Říše, byly dopravovány vlakem do vestfálského města Lünen a postupně roztavovány v místní huti Kaiserwerke. V roce 1946 se v Lünen našlo 435 zvonů, pocházejících z Českých zemí. V listopadu 1946 se do CSR vrátily opět po železnici. Žádná spojitost osudu dubického zvonu s potopením labského člunu tedy neexistuje. Když spojenci začali podnikat nálety na Hamburk, byl skutečně učiněn pokus převézt některé zvony jinam. Labský člun, potopený tehdy u Hamburku, skutečně vezl zvony, které byly později po válce vyzvednuty. Nešlo však o zvony ze Sudet.⁴

Při rekvizici byly zvony kategorizovány do čtyř tříd. A až D. Zvony z období 1800-1900, jakož i novější, spadaly do kategorie A, ty byly zpravidla ihned taveny. První rezervu tvořily zvony kategorie B, druhou rezervu zvony kategorie C. Zvláště cenné zvony, z hlediska historie nebo hlediska hudebního, tvořily kategorii D. Ty měly být zachovány a zpravidla se vůbec nesvěšovaly. Dubický zvon byl zařazen do kategorie C a jako druhá rezerva přečkal válku v Lünen, odkud byl na podzim 1946 vrácen.

Podle svědectví pí dr. Anny Rauerové z Řehlovic byly některé vrácené zvony přechodně uskladněny v předsáli trmického kostela. Mezi navrácenými zvony byl i řehlovický zvon z dílny zvonáře Tomáše z Litoměřic, vyrobený v roce 1535. Otec pí Rauerové jej selským povozem převezl do Řehlovic, kde mohl být pak znovu zavěšen na své místo. V řehlovickém případě je fotograficky zdokumentováno sejmutí zvonů (také z kostela v Brozánkách) v březnu 1942, opětovné zavěšení v roce 1946 však zdokumentováno není, nikdo z přítomných nevlastnil fotoaparát nebo spíše film do něj.⁵

Předpokládám proto, že podobným způsobem mohlo dojít k navrácení dubického zvonu. Oba zvony, řehlovický i dubický, jsou společně na seznamu zvonů nalezených po válce v Lünen.^{4, 6} Žádný pamětník navrácení do Dubiček však pravděpodobně již nežije. Dubický kostel byl filiálním kostelem farnosti Stebno. Bývalý stebenský farář Friedrich Kostial (1890-1962) již byl zřejmě odsunut a místo faráře zůstalo neobsazeno. V archivu obcí Dubice a Stebno není o vrácení zvonu žádná zmínka, rovněž v archivu litoměřického biskupství není žádný záznam. Po výměně obyvatelstva a výrazném poklesu počtu věřících je

dnes 7 kostelů v okolí přidruženo k farnosti Trmice, která jediná má stálého faráře. Četnost mší v jednotlivých kostelech je velmi rozdílná, od dvakrát týdně v Trmicích až po jednou za 2 měsíce v Roudníkách. V Dubičkách by měla být jednou měsíčně v neděli.

Je tedy zvon v dubickém kostelíku skutečně ten historický z roku 1595 a pakliže ano, v jakém je stavu? To se nedá zjistit jinak než na místě ve věži kostela. Měli jsme dojednáno, že po mši v dubnu 2015 se budeme moci na zvon podívat. Trmický farář Jiří Voleský, který měl mši sloužit, si však těsně před termínem mše zlomil nohu, proto se až do odvolání mše v okolních kostelech nekonaly. Získali jsme však od pana faráře kontakt na kostelníci, která nám kostel otevřela. Nad poklopem z kruchty mne však překvapila značná tma, ze které vystupovaly jen obrysy velmi strmého dlouhého žebříku, vedoucího do věže. Teprve na snímku pořízeném bleskem se doma ukázalo, že žebřík je docela zánovní a vypadá spolehlivě. Přesto bylo autorovi tohoto příspěvku jasné, že pořízení fotodokumentace zvonu může zvládnout jen člověk o jednu až dvě generace mladší. Tím byl při příští návštěvě pan Jan Kovář. Jeho přičiněním máme nyní k dispozici snímky zvonu ze všech stran. Zvon je samozřejmě za desetiletí znečištěný od ptáků, jinak ale nepoškozený. Jeho hlas si lze dokonce poslechnout:

www.youtube.com/watch?v=GR9n9ieMO7o

(autor videa Jaroslav Ociepka - do vyhledávače zadejte Dubice youtube))

Přední strana zvonu je známa ze sádkového odlitku, jehož obrázek je k dispozici na internetu.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dubice_kostel_sv._Barbory_zvon_fragment.jpg

Zde je snímek originálu:

*SLOWVTNY BRYKCY ZWONARZ Z CYNPERGKV W NOWEM MIESTIE
PRAZSKEM TE(N)TO ZWON VDIELAL*

*přepis: Slovnutný Brikcí, zvonář z Cinperku, v Novém Městě
pražském tento zvon udělal*

*Na opačné straně zvonu je věnování. Nápis nebylo snadné z
fotografie přečíst, nejen proto, že je psán frakturou, ale také kvůli
znečištění ptáčími exkrementy.*

Naštěstí jsem později zjistil, že dokumentace zvonu již existuje. Biskupství litoměřické totiž před časem započalo s plošnou dokumentací zvonů diecéze, která vyústí ve vydání reprezentativní soupisové publikace. Na ní pracuje mgr. Radek Lunga spolu s litoměřickým diecézním kampanologem a varhaníkem mgr. Radkem Rejškem. Práce byly rozplánovány tak, aby z každého vikariátu byly zdokumentovány významné a zajímavé zvony. Z Ústecka to budou vedle Dubic a Řehlovic také např. Svádov, Žežice, Skorotice, Libouchec a Střekov. Proto na tomto místě použiji k našim obrázkům přepisy textů, pořízené výše uvedenými autory.

Donační nápis tedy zní takto:

*Vrozena pani Anna Kaucowa Kaplirzka z Sulewic,
tento Zwon Kostelu, Osadie na Dubicy pro vcti-
wost praweho nabozenstwi Krzestianskeho, naklade(m)
swym vdielati dala. Aby lyde vslyssyc zwuk a hlas
tehoz Zwonu, k spoleczne schuzy do Cyrkwe, k chwaleni
pana Boha, k Modlitbam swatym, a ku poslauchani
Slowa Bozihho, napomenuti byli*

přepis:

Urozená paní Anna Koučová Kaplířka z Sulevic tento zvon kostelu, osadě

na Dubici pro uctivost pravého náboženství křesťanského nákladem svým udělati dala, aby lidé, uslyšíc zvuk a hlas téhož zvonu, k společné schůzi do církve, k chválení Pána Boha, k modlitbám svatým a ku poslouchání slova Božího napomenuti byli

V ústeckém muzeu jsou celkem tři sádkové odlitky toho zvonu, na jednom z nich je i donační nápis.

Na dalších stranách zvonu jsou známé citáty z bible:

TAK BÓG MIŁOWAŁ ŚWIĘT, ŻE SYNA SWOJEGO JEDNOROZCZENEGO DAŁ, ABY KAŻDY KTOŻ WIERZY W NIEGO NEZAHYNUJE, ALE ABY MIEŁ ŻYWIOT WIECZNY. S. JAN W 3 KAPITOLE.

přepis: Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozceňého dal, aby každý, kdož věří v Něho, nezahynul, ale aby měl život věčný. S. Jan v 3. kapitole (Jan 3,16)

KREW PANA NASSEHO GEZISSE KRYSTA OCZISSTIVGE NAS OD KAZDE(H)O HRZYCHV. I. KANO: S(WATEH)O IANA. I KAPITOLE.

přepis.: Krev Pána našeho Ježíše Krista očistí uje nás od každého hříchu. 1. kano(nický list) sv. Jana, 1. kapitola (1 Jan 1.7)

Popis dubického zvonu:

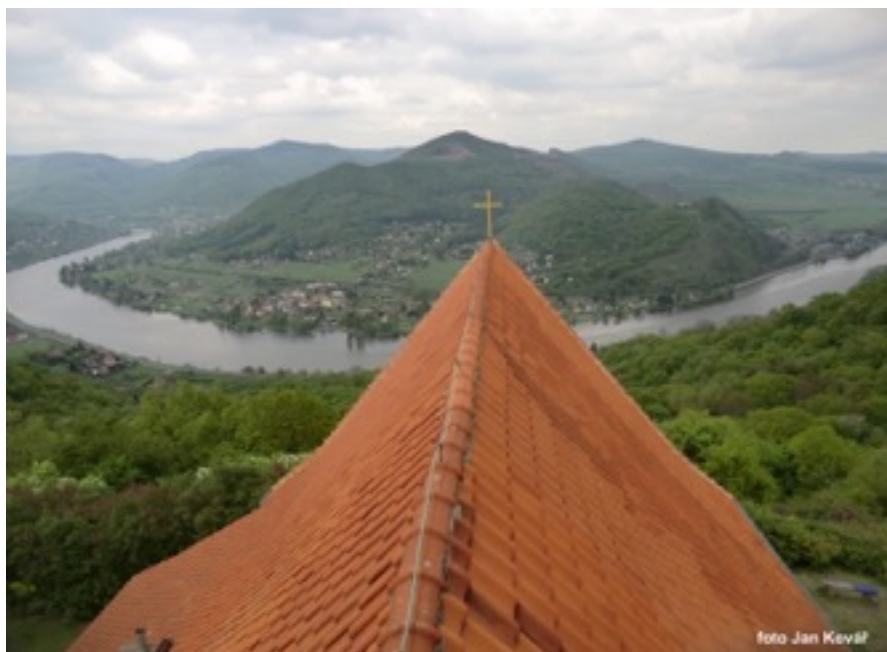
Hlavní tón zvonu je cis2, průměr zvonu je 73 cm, hmotnost cca 230 kg. Vpředu je reliéf Kalvárie (tvar Krista poškozen, kov uražen), po jehož stranách níže erb Koučů z Koučova (vlevo) a Kapliřů ze Sulevic (vpravo). Na obvodovém pásu krku zvonu je opakující se cyklus novozákonních podobností.

Rekviziční číslo 20/1/50 C je na zvonu stále patrné. 20 znamenalo Sudetenland, 1 okres Ústí a 50 bylo pořadové číslo v okrese.

V době nastupující protireformace v Čechách byl dubický kostel katolizován. Jindřich Kouč s rodinou se uchýlil do saského exilu, jeho potomci žili potom v okolí Drážďan. Rod Koučů původně pocházel z vesničky Chouč, která je dnes součástí obce Hrobčice na Teplicku.

Úspěšný výstup do věže dubického kostelíka umožnil nejen spatřit vzácný zvon o stáří 420 let, ale poskytl také nevšední pohled do labského údolí.

Reference:

1 *Obrazové album ze života ústeckého archiváře Franze Josefa Umlaufa. (2014) Ústecká vlastivěda X. Ústí nad Labem.*

2 Hoffmann H. (2015): *Die Dubitzer Glocke ruft noch immer zum Gebet. Aussiger Bote, sv. 67, č. 4, s.103-4*

3 Lunga R. (2003): *Průběh a charakter rekvizice českých zvonů za druhé světové války. In: „Nepřichází-li práce k Tobě“. Různé podoby nucené práce ve studiích a dokumentech. Praha: Kancelář pro oběti nacismu, s. 124-130, 397-405.*

4 Lunga. R: *Soukromé sdělení*

5 *Kronika obce Řehlovice*

6 *Národní archiv v*

Praze, fond Ministerstvo hospodářství a práce - dodatky, kartón 5

(překlad z němčiny - text získaný od pana Horáka, Klub českých turistů)

Z výroční zprávy za rok 1904:

10.dubna 1904 byla v restauraci Fischmühle založena místní sekce Prackovice Hornského spolku Ústí. Hned se přihlásilo 41 členů.

Po překonání různých problémů se přikročilo k budování lesní cesty Prackovice - Radejčín, což bylo umožněno chvályhodnou podporou ze strany ředitelství Ústecko-teplické dráhy, nadlesního ze Stadice a přednosty stanice Radejčín a především finanční podporou zastupitelstva Prackovic. Osobním nasazením, které prokázali členové výboru Ulbrich, Fritsch a Bittner, se dosáhlo povolení vést cestu po hraběcím pozemku a pozemku dráhy. Materiálně sekci podpořili pánové Richter a Finke z Frážd'an a významnou částkou oba litoměřické pivovary.

Pod dohledem náčelníka a pokladníka šlo dílo rychle kupředu, takže se již 17. července mohla nová stezka otevřít. Cesta Prackovice - Radejčín

měří 1671 m. opravená cesta na Paraplui-Berg (dnešní Doerellova vyhlídka) 586 m a cesta k nádraží Prackovice 285 m, takže celkem 2542 m bylo zčásti nově postaveno a zčásti opětovně zprůchodněno. Podle podmínky lesní správy byla část cesty do Radejčína ohrazena ostrnatým drátem. Pánové Richter, Reinhold a Schams výše uvedeně cesty patřičně označovali a rozcestí opatřili orientačními tabulkami. Lesní cesta a další cesty byly pokryty škvárou; pánové Ulbrich, Fritsch, Schubert, Löbel a Jakowetz tam navezli nespočetně fůr.

Ze zprávy za rok 1905:

Bylo rozhodnuto pokrýt štěrkem hřebenovou cestu do Dubic přes Paraplui-Berg. Úkol byl z velké části splněn, v druhém roce existence sekce se podařilo zprovoznit tuto krásnou cestu, která byla doposud jen obtížně průchodná. Pokrytí štěrkem bude dokončeno na jaře následujícího roku.

Ze zprávy za rok 1906:

Činnost spočívala ve vylepšování turistických cest, stezka údolím potoka z Prackovic do Radejčína byla pokryta škvárou, vyčištěny odvodňovací stružky, atp. Hřebenová cesta k dubickému kostelíku byla dále vylepšena, aby zůstávala suchá, byl použit celý vagon škváry. Na přístavním můstku a nad prackovickým nádražím byly umístěny tabule s nápisem Sommerfrische Praskowitz (Letovisko Prackovice). Na to laskavě uvolnilo prostředky obecní zastupitelstvo. To také přispělo ke zkrášlení obce tím, že na náměstí nechalo vysadit řadu lip.

Ne vše se podařilo splnit, jmenovitě osazení tabule na nádraží Radejčín s nápisem Cesta do letoviska Prackovice, vztyčení vlajky na Debusu, zřízení pěšiny na tento kopec nebo vytvoření krátké spojovací cesty z Debusu na cestu údolím potoka.

Sekce Horského spolku měla již 77 členů.

Ze zprávy za rok 1907:

Bylo obnoveno zábradlí můstku přes potok na cestě do Radejčína, na což bezplatně dřevo poskytla lesní správa Stadice. Hřebenová cesta do Dubic byla dokončena, čímž vznikla významná trasa pro turisty, poskytující téměř po celé své délce krásné výhledy do labského údolí.

Ctělá ředitelství litoměřických pivovarů Braubürgerschaft a Elbschloßbrau poukázala do poklady spolku po 10 korunách, p. J. J. Richter, soukromník ze Zálezel věnoval 10 korun, boдрé prackovické společenstvo Jungmanschaft věnovalo spolku 6 korun, přebytek z tanečního večírku poskytl 11 K 85 h. Pan Fridolin Ritschel, obchodník z

Prahy, předal pokladníkovi 3 koruny....

Z Kaňkova průvodce České středohoří, 2. vydání, 1923:

Prackovice, ves na úpatí Kubačky, hojně navštěvované výletní místo a labská stanice parolodní. Hostinec Obstbörse (pokoj 6 Kč), Fischmühle (dobrý hostinec), Koruna (pokoj 10 Kč), restaurace u parolodě. Výborné východiště těchto vděčných pochodů.

1. Kubačka, Kletečná, Milešovka. Ke škole, odkudž vedou zelené značky tzv. Saské cesty (ne sice nejkratší, ale nejpiuvabnější na svahy Kubačky s pěknými výhledy vpravo do labského dolu se Zálezly, Deblíkem, Vys. Ostrým, vpravo za řekou Kamýkem (žříc.). Za 12 minut překročíme trat' teplickou (pramen) a po 8 min. rozcestí; vpravo červené značky k Radejšínu, vlevo dále zelené; vozovka vlevo vede na Kubačku, kde Josef II. zamýšlel vystavěti pevnost po způsobu Král. Kamene (Königstein). Vyhlídka je zarostlá a proto dále dle zelených značek až ke křižovatce (kříž), kde se připojují žluté značky od Dubického kost.; dle těchto podle akátového lesíka ke skvostné vyhlídce (viz. str. 85); kdo se vyhne nebo vrátí, jde od kříže první pěšinou vpravo do vsi Kletečné, kamž od vyhlídky dojde rovněž za 5 minut. Kdo chce na vrchol Kletečné, jde cestou k Božné 10 min. na křižovatku s kaštanovou alejí a touto vlevo na vrchol 3/4 hod. Jinak vsí ke kapli (jednoduchý hostinec Jägerhaus) a dále dle zelené značky (vlevo pohled na Kletečnou, vpravo na Jedovinu s kaplí), v pozadí na Rudohoří s Kynšperkem a Nakléřovskou kaplí; tak se dojde na Žínskou silnici, zde kousek vlevo a po 3 min. cestou vpravo přes silnici Bořislav - Velemín v sedle Paškapole zvaném; za 1/2 hod. jsme v Bílce a dále dle modrých značek 3/4 hodiny (viz str. 87) na Milešovku (2 3/4 hod.)

2. Dubický kostelík, Zálezly, Ústí. Dle modrožlutých značek dostihneme kostelíka za 1 hod., odkudž možno jíti na Milešovku za 2 3/4 hod. (cesta s bohatými výhledy žlutě značkováná; zkrácení drahou ze stanice Radejšína od Dubického kostelíka 25 min. vzdáleného), přes Müllerstein a Chvaly do Ústí (2 1/2 hod.), nebo dle modrožlutých značek přes Stebno za 1 3/4 hod. do Trmic anebo za 1/2 hod. sestoupit do Zálezli a odtud dále do Ústí dle str. 106.

3. Přes Litěchovice do údolí Opárnského nebo na Milešovku viz výše.

Výňatek z popisu plavby lodí z Litoměřic do Ústí:

...Za brankou Žernoseckou, když blížíme se vlevo k stanici Litěchovice, oblíbenému letovisku, ukrytému v sadech na úpatí Dobrého a Kubačky, rozšiřuje se opět napravo dolina Labe k Libochovanům kol dokola sady obklopeným. Vlevo tvoří pozadí vrchol Kletečné a spatřují se výše na úpatí Kubačky Dubkovice; mýjíce vpravo Libochovany (viz trat' I. C) s pohledem nazpět, kde se objevuje v pozadí Klapý, blížíme se vlevo k

Prackovicům (str. 105) již pod samou Kubačkou, na níž Josef II. zamýšlel založiti pevnost podobnou Khálovskému Kameni, dnes Saskému. Podál napravo vystupuje opět zřícenina Kamýk a vedle ní vlevo Jordán, vlevo za Kubačkou oba Debussy. Při další plavbě provází nás po pravé ruce Deblík se hřbitovem Církevickým. Proti němu objeví se na chvíli Dubský kostelík, pak mýjíme pod Deblíkem vpravo stanici Církvice, u níž údolí labské opět zužuje;....

Kolem Dubiček

Oblast poblíž Dubického kostelíka patří odedávna k nejatraktivnějším místům Českého Středohoří. První podrobnější turistické mapové zobrazení lze nalézt v Kroitzschově mapě z roku 1893:

V té době ještě nefungovala dráha Úpořiny - Lovosice, zato již existovaly stezky na dnešní Doerellovu vyhlídku, která se tehdy jmenovala Paraplui-Berg, tedy deštníkový kopec. Kdy byly postaveny, mi není známo. V seznamu budovaných cest od roku 1884 údaj chybí. Také tu nacházíme zakreslenou cestu z Prackovic do Dubic, pojmenovanou později Vilemínina. Červená čísla na stezkách znamenala minuty chůze směrem nahoru. Cesta ze Záležel šikmo svahem do Dubiček se stavěla v roce 1887.

V roce 1904 byla založena místní sekce Horského spolku v Prackovicích, která začala velmi agilní činností. Hned v prvním roce činnosti byla vybudována značená cesta údolím Mlýnského potoka (Mühlbach) k nádraží Radejčín. Na mapě z roku 1907 už je červeně značena.

Stezka byla v dalších letech vylepšována. Rovněž byla zlepšena průchodnost modře značené stezky na Doerellovu vyhlídku. O té modrožluté (Vilemínině) se nezmiňují, asi to byla běžně používaná vozová cesta, je ostatně průjezdná dodnes, přestože ji na dnešní mapě nenajdeme.

Označení Vilemínina cesta lze nalézt pouze na mapě 1:25 000 ve 2. vydání Meinholdova průvodce (autor Kirsch) z roku 1928.

Vypstává otázka, po jaké Vilemině byla pojmenována. (Ještě jedna podobného jména se nachází z Povrli do Roztok.) V panovnickém rodě Habsburků se tehdy žádná Vilemina nevyskytla, zato tam byla Alžběta, a po té byla skutečně pojmenována vyhlídka u Podlešína. Také v rodech majitelů okolních panství (Nostic-Rieneck, Sylva-Tarouca, Buquoy) Vileminu nenajdeme. Jediná stopa se zdá být ve starém českém průvodce Josefa Kafky, 1. vydání z roku 1908. Netýká se sice cesty, nýbrž vyhlídky, ale nasměrovává nás na nizozemskou královnu Wilhelminu:

5. Dubický Kostelík. Značk, cestou s krásnými vyhl. dojdeme mezi vinicemi za 40 min. do Dubic, odkudž je 10 min. ke kostelíku Sv. Barbory, z celého okolí viditelnému. (Höstinec u Labské Vyhl.). Je odtud také skvostná vyhl. na údolí Labské ze Zálezly, Sebuzinem, Cirkvicemi, na Deblík a Libochovany, za nimiž vystupuje zříc. Kamýk a v levo od ní Jordán, dále k jihu Radobýl. — Rozsáhl. ještě je vyhl. na výš. Vileminině, o 100 m výše k jihu se vypínající, nazvané tak na pamět vystoup. holandské královny.

Text je ovšem poněkud nejasný. Od vyhlídkové terasy u dnešního penzionu o 100 délkových metrech na jih nemůže být žádný další vyhlídkový bod. Doerellova vyhlídka je sice přibližně jižním směrem, ale vzdušná vzdálenost je cca 800 m. Výškových 100 m také nedává smysl, ani vrchol Výsluní není o tolik vyšší než sv. Barbora. Po případné osobní návštěvě královny pátrám. Mohlo ovšem jít pouze o pojmenování např. u příležitosti korunovace představitelky spřáteleného státu.

Druhé vydání Kafkova průvodce je až z roku 1923. Tam už královna není zmiňována i když Nizozemsko bylo jistě v dobrém vztahu i s Československem.

Wilhelmina (1880-1962) byla dcerou krále Wilhelma III, který v roce 1890 zemřel a ona zdědila trůn ve věku 10 let. Do dosažení dospělosti za ni vládla její matka Emma. Korunovace proběhla v roce 1898. Po 50 letech na trůnu předala úřad v roce 1948 své jediné dceři Julianě.

Wilhelmina sepsala vlastní životopis, který je na internetu dostupný (*Eenzaam maar niet alleen*). Zmiňuje se tam o cestě do Vídně a do Weimaru. O Čechách tam nic není. Je ale známo, že cestovala někdy i inkognito. Ví se o její cestě na zámek Schwarzburg v Durynsku, kde se setkala se svým budoucím manželem Heinrichem. Třeba si inkognito odskočila i do Dubiček!

Pátrání pokračuje. Napsal jsem také jejímu životopisci na univerzitu Leiden a čekám na odpověď. Zajímavé by bylo také nahlédnout do 1. vydání průvodce Meinhold/Kirsch z roku 1908. Bohužel je v ČR nedostupný, byl by až v Německé národní knihovně v Lipsku.

Na dnešní internetové mapě většinu starých stezek kolem Doerellovy vyhlídky nenajdeme. Mapa z 50. let však část jejich tras ještě zobrazuje:

A ještě ukázka z místa blízko pod vrcholem Doerellovy vyhlídky. Takto důkladně byla stezka před nejméně 130 lety vystavěna.

VH 17.8.2015

